

บทที่ 2
สงครามและการปฏิวัติ

บทที่ 2

สงครามและการปฏิวัติ

การปฏิวัติเกิดขึ้นในรัสเซียในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1917 พยานเหตุการณ์เล่าว่าฉับพลันเหตุการณ์ก็เกิดขึ้น และเมื่อยุติลงระบอบอัคราธิปไตยของรัสเซียก็สิ้นสุดลง “ฝูงชนชาวเปโตร กราดได้ก่อการขึ้นล้มล้างการปกครองของซาร์” (N. N. Sukhanov)

หลังจากที่กองทัพรัสเซียพ่ายแพ้ที่กาลิเซียใน ค.ศ.1915 มีการนัดหยุดงานเพิ่มขึ้นขึ้นจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1917 ตอนแรกกลุ่มสังคมนิยมในรัสเซียยังทำงานไม่เป็นระบบระเบียบนัก ผู้นำส่วนใหญ่ต้องโทษไปไซบีเรียหรือไปยุโรป และไม่สามารถติดต่อกับพรรคพวกในประเทศได้ กลุ่มสังคมนิยมประชาธิปไตยในต่างประเทศแตกกันเองเพราะคิดต่างกันเรื่องสงคราม เลนินเขียนเรื่อง “ทฤษฎีสงคราม” (Theses of War, ค.ศ.1914) ที่สวิตเซอร์แลนด์ ประณามสงครามโลกครั้งที่ 1 ว่าเป็นเรื่องของจักรวรรดินิยมและเรียกร้องให้กรรมกรรัสเซียล้มล้างระบอบซาร์โดยเปลี่ยนสภาพขัดแย้งภายในให้เป็นสงครามกลางเมืองและนำการปฏิวัติ เลนินกล่าวหาองค์การสากลที่ 2 (The Second International) ซึ่งมีคาร์ล โคทสกีเป็นประธานว่าทรยศต่อชนชั้นแรงงานเพราะสนับสนุนให้ทำสงครามในการประชุมที่ซิมเมอร์วาล(ค.ศ.1915) และที่เกียนทาล(สากลที่ 3 ค.ศ.1916) อย่างไรก็ตามก็ดึงกลุ่มสังคมนิยมในยุโรปส่วนใหญ่สนับสนุนรัฐบาลของประเทศตนในการทำสงคราม ในรัสเซีย พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย กลุ่มบอลเชวิคต่อต้านสงครามอย่างรุนแรง เป็นเหตุให้ต้องโทษเนรเทศไปไซบีเรีย กลุ่มเมนเชวิคมีบทบาทมากขึ้น หนังสือพิมพ์รุ่งอรุณของเรา (Nasha Zaria) ปลุกระดมไม่ให้ร่วมมือกับซาร์ แต่ก็ไม่ขัดขวางการทำสงคราม (ต่อมากลับสนับสนุนให้ทำสงครามเพื่อป้องกันรัสเซีย) กลุ่มปฏิวัติสังคมนิยมแบ่งเป็นสามฝ่าย ฝ่ายขวาสนับสนุนสงคราม กลุ่มเซอร์นอฟฟริกสันติและกลุ่มฝ่ายซ้ายซึ่งมีจำนวนมากต้องการให้ซาร์แพ้สงคราม สรุปได้ว่ากลุ่มสังคมนิยมทั้งในและนอกประเทศรัสเซียแบ่งเป็นสี่กลุ่มใหญ่ คือกลุ่มชาตินิยม กลุ่มเป็นกลางและนิยมนโยบายป้องกัน กลุ่มรักสันติ และกลุ่มที่อยากให้รัสเซียแพ้เพื่อจะได้ปฏิวัติ บอลเชวิคในรัสเซียมีความแข็งแกร่งและปรับตัวได้ดีกว่าเพื่อน กลุ่มบอลเชวิคเติบโตใหญ่ขยายตัวโดยมีเลนินเป็นผู้นำรัฐบาล “กวาดล้าง” คณะกรรมการที่เปโตรกราดถึง 30 ครั้ง จับกุมสมาชิกบอลเชวิคได้กว่า 600 คนแต่สมาชิกบอลเชวิคกลับเพิ่มมากขึ้น ทำกิจกรรมอย่างกว้างขวางกว่าเดิม ปลาย ค.ศ. 1916 บอลเชวิคมีสมาชิกราว 10,000 คน มีกำลังมั่นคงเป็นกลุ่มก้อนเหนียวแน่นและสามารถใช้ประโยชน์จากสถานการณ์ ทำการปฏิวัติได้ดีกว่าเมนเชวิคและกลุ่มปฏิวัติสังคมนิยม

การปฏิวัติเดือนกุมภาพันธ์

เหตุการณ์ปฏิวัติเดือนกุมภาพันธ์เกิดขึ้นภายใน 5 วัน ตั้งแต่วันที่ 8-12 มีนาคม ค.ศ. 1917 ในปฏิทินใหม่หรือวันที่ 23-27 กุมภาพันธ์ในปฏิทินแบบเก่า¹⁷ แม้ว่าพยานเหตุการณ์จะอ้างว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเองไม่ใช่ของค์กรหรือพรรคใดทำให้เกิดขึ้น นักประวัติศาสตร์ตะวันตกและนักประวัติศาสตร์โซเวียตบางคนอย่างทร็อตสกีก็เขียนไว้เช่นนั้น แต่นักประวัติศาสตร์โซเวียตสมัยสหภาพกล่าวว่าบอลเชวิคเป็นผู้นำมวลชนปฏิวัติ

ก่อนที่จะเกิดการปฏิวัติขึ้น มีการนัดหยุดงานติดต่อกันในเปโตรกราดนานนับเดือน จนถึงคราวที่กรรมกรโรงงานบูติลอฟซึ่งเป็นโรงงานใหญ่ที่สุดของรัสเซียนัดหยุดงาน จากนั้นการนัดหยุดงานทั่วไปก็เกิดขึ้น ในวันที่ 7 มีนาคม นายจ้างพากันปิดโรงงาน ประธานสภาดูมา มิคาเอล รอดเซียนโก(Michael Rodzianko) และทูตต่างประเทศพยายามทูลเตือนซาร์และรัฐบาลหลายครั้งว่าจะเกิดปฏิวัติและทูลแนะนำให้ทรงเปลี่ยนรัฐบาลเพื่อกู้สถานการณ์ แต่ซาร์ไม่ทรงรับฟัง ในวันที่นั้นพระองค์เสด็จจากซาร์สโก เซโล(Tsarskoe Selo) ไปยังศูนย์บัญชาการกองทัพที่โมกิลอฟ(Mogilev) รัฐบาลเตรียมปราบจลาจลโดยใช้กำลังตำรวจ 3,500 นาย จากนั้นก็ใช้ทหารคอสมแซกพร้อมแสนและท้ายที่สุดใช้กองทหาร 150,000 นาย

ในวันที่ 8 มีนาคม วันสตรีสากล การปฏิวัติได้เริ่มขึ้นที่เปโตรกราด ตามโรงงานขนาดใหญ่เขตไวบอร์ก กลุ่มคนงานสตรีทำขนมปังและกลุ่มนัดหยุดงานเริ่มเดินขบวน การเดินขบวนระบดไปยังฝั่งปีเตอร์สเบิร์ก คนงานสตรีหรือผ้าซึ่งเป็นกลุ่มแรงงานที่ถูกเหยียดขี้มากที่สุดในเปโตรกราดเป็นผู้จัดหาอุปกรณ์จ่ายแจก ตามถนนมีแต่แผ่นป้ายคำว่า “สงครามจงพินาศ” “ให้ขนมปังแก่เรา” และ “อึดตายไปโดยจงพินาศ” ชูคานอฟเขียนเล่าไว้ว่า “การเคลื่อนไหวตามท้องถนนจำกัดอยู่แค่เป็นการชุมนุมของคนงาน...ในเมืองมีแต่ข่าวลือต่างๆ กับความรู้สึกว่ามันยุ่งเหยิงไปหมด” ขณะนั้นกลุ่มบอลเชวิคที่ควบคุมคณะกรรมการเมืองไวบอร์กเองไม่ต้องการขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่รัฐบาลขณะที่พรรคยังอ่อนแออยู่จึงผลักดันเรื่องปฏิวัติให้เป็นเรื่องอนาคต ไม่เข้าใจว่าสถานการณ์ก้าวหน้ามาถึงขั้นแล้ว ทร็อตสกีเขียนไว้ว่าในเดือนมีนาคมผู้นำปฏิวัติยิ่งระดับสูงมากเท่าใด ยิ่งส้าหลังมวลชนมากเท่านั้น

ในวันที่ 9 มีนาคม ชูคานอฟเล่าว่า “การเคลื่อนไหวขยายไปทั่วปีเตอร์สเบิร์ก เหมือนน้ำท่วมใหญ่ เนฟสกีโปรสเปก(ถนนย่านชื้อขายที่สำคัญ) และย่านการค้าใจกลางเมืองเต็มไปด้วยฝูงกรรมกร” รัฐบาลส่งทหารม้าเข้าตีกระบวนกระจัดกระจาย แล้วก็ส่งทหารคอสมแซกออกปฏิบัติการณ์ แต่คอสมแซกจัดการกับฝูงชนอย่างไม่เต็มใจและกลับพูดคุยกับกรรมกรฉันทมิตร ในวันที่ 10 มีนาคม ประชาชนได้ผิงกำลังกันเข้าต่อสู้กับศัตรูคือ “ตำรวจและทหาร” นายพลคาบาลอฟ (Gen Khabalov) ผู้บังคับการกองทหารปราบจลาจลออกประกาศชู่พวก

เดินขบวนว่าจะลงโทษถึงขั้นรุนแรง ประกาศตักโทษทั้ง ตำรวจตามโรงพักถูกปลดอาวุธหรือไม่ก็
หายไป ไม่มีรถยนต์วิ่งตามถนน เมื่อคาบาลอฟส่งกำลังทหารออกไปที่ถนน ผู้ชนไม่เข้าปะทะ
ด้วยแต่พยายามชักจูงเอาชนะใจกลุ่มทหาร

เช้าวันที่ 11 มีนาคม กรรมกรขยับจากแนวถนนไปยังศูนย์กลางเมืองเปโตรกราด
ไปหยุดที่สะพานแต่ละแห่งแล้วค่อยทยอยหลบหลีกกระสุนปืน ช้ามแม่น้ำนิวาที่จับเป็นน้ำ
แข็ง กองทัพทหารราบของคาบาลอฟ ซึ่งได้รับคำสั่งให้ปราบปรามกรรในท้องถนน ยิงใส่ผู้ชนที่
เนฟสกีโปรสเปกเสียชีวิตหลายคน ที่เหลือตื่นตระหนกและเสียชีวิต ตอนเย็นนั่นเองคณะกรรมการ
การที่ไวบอร์ก ตัดสินใจเรื่องนัดหยุดงาน กองทหารของพาฟลอฟสกีก็ออกบฏยิงตำรวจ แล้ว
กลับเข้าโรงทหารซึ่งยุติการยิงใส่ผู้ชนได้ จากนั้นกลุ่มทหารได้รวบรวมพรรคพวกเข้าร่วม
ปฏิบัติด้วย

วันจันทร์ที่ 12 มีนาคม เป็นวันที่ 5 ของการปฏิวัติ คนงานเดินกลับเข้าโรงงาน
และประชุมหาทางสู้ต่อไป เหตุการณ์จลาจลขยายตัวอย่างรวดเร็ว กลุ่มบอลเชวิคหมดหวังที่จะ
เข้าควบคุมสถานการณ์และปล่อยเรื่องให้เซตต่างๆ และกลุ่มทหารจัดการกันเอง จำนวนทหาร
ที่เข้าร่วมกับกรรมกรเพิ่มขึ้น รัฐบาลได้ปิดสมัยประชุมไปแล้วแต่สมาชิกคูมาบางคนยังมา
ประชุมในเช้าวันที่ 12 ที่พระราชวังไครวิต และจัดตั้งคณะกรรมการชั่วคราวขึ้น ประกอบด้วย
สมาชิก 12 คน มีมิคาเอล รอดเซียนโกเป็นประธาน สมาชิกคูมาเป็นตัวแทนกลุ่มต่างๆ เว้น
กลุ่มฝ่ายขวา เป็นพวกสังคมนิยม 2 คน คืออเล็กซานเดอร์ เคอร์เรนสกี (A. Kerensky) และนิ
โคลาส ชโคส (N. Chkheidze) ชโคส ถอนตัวที่หลังเพราะต้องการดำเนินการอย่างอิสระ คณะ
กรรมการชั่วคราวตั้งขึ้นเพื่อฟื้นฟูระเบียบในนครหลวงและติดต่อกับองค์กรและสถาบันของ
ประชาชน นโยบายของคณะกรรมการสะท้อนให้เห็นทัศนคติของกลุ่มก้าวหน้าคือหาทางช่วย
พระราชวงศ์และคณะมนตรีให้พ้นภัย ตลอดทั้งวันผู้นำคูมามีอาการลังเลเรื่องการล้มระเบียบ
เก่าและเท่าที่ทำได้คือติดตามผู้นำผู้ชนจับกุมคณะมนตรีและนำตัวมายังคูมา เย็นวันเดียวกัน
คณะกรรมการจัดคณะบุคคลเข้าประจำกระทรวงทบวงกรม ทำให้ดูเหมือนว่าคูมาควบคุม
การปฏิบัติได้ ในวันเดียวกันกองกำลังทหารที่ก่อกบฏได้ปล่อยผู้นำกรรมกรและผู้นำกลุ่มสังคมนิยม
จากคุกและมุ่งไปที่พระราชวังไครวิตในเวลาเดียวกับสมาชิกคูมา ผู้นำสหภาพกรรมกร
สนับสนุนให้จัดตั้งคณะกรรมการบริหารชั่วคราวแห่งสภาโซเวียตผู้แทนแรงงานขึ้น แบบ
เดียวกับโซเวียตที่ตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ.1905 ในเย็นวันนั้นมีการประชุมเปโตรกราดโซเวียตเป็นครั้งแรก
ผู้เข้าประชุม 250 คน ส่งเสียงอีกทีก็เต็มที่ องค์กรนี้ได้ชื่อเปโตรกราดโซเวียตแห่งผู้แทน
แรงงานและทหาร นับแต่บัดนั้นกลุ่มชนได้หลอมรวมพลังกันเพื่อนำการปฏิวัติ ผู้แทนแรงงาน

1 คน ต่อกลุ่มแรงงาน 1,000 คน ผู้แทนทหาร 1 คนต่อทหาร 1 กอง ซโคสได้รับเลือกเป็นประธานโซเวียตในการประชุมนัดแรกนี้

เช้าวันที่ 13 มีนาคม ชาร์เสด็จา จากโมกิลอฟจะกลับซาร์สโกสโกลเพื่อประทับร่วมกับพระราชวงศ์ พระองค์ทรงตระหนักว่าสถานการณ์ถึงขั้นร้ายแรงเพราะสิ่งการกองทหารในเปโตรกราดไม่ได้ กลุ่มปฏิวัติจับกุมคณะรัฐมนตรีของพระองค์แล้ว และคณะกรรมการชั่วคราวของสภาคุมมาจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้น อย่างไรก็ตาม ชาร์เสด็จา ไม่ถึงที่หมาย คนงานรถไฟหยุดขบวนเสด็จาที่ดโน(Dno) บังคับให้เสด็จากลับไปสกอฟ(Pskov) ศูนย์บัญชาการภาคเหนือ เสด็จา ถึงในวันที่ 14 มีนาคม ณที่นี้พระองค์ตัดสินพระทัยสละราชบัลลังก์ตามที่ผู้บัญชาการทหารหลายคนขอร้องแนะนำ

คณะรัฐบาลเฉพาะกาล ของสภาคุมมาประกอบด้วยกลุ่มเสรีนิยม เจ้าชายลอฟ (Prince George Lvov) เป็นนายกรัฐมนตรี อเล็กซานเดอร์ กุชกอฟ(A. Guchkov) เป็นรัฐมนตรีกลาโหม ปอล มิลยุกอฟเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ เคอร์เรนสกีจากพรรคสังคมนิยมว่าการยุติธรรม คุมมาเสนอให้ซโคสว่าการกระทรวงแรงงาน แต่ซโคสปฏิเสธอีก รัฐบาลชุดนี้มี 11 คน งานชิ้นแรกคือเรื่องซาร์ ในวันที่ 15 มีนาคม กุชกอฟและเบเชิล ซูลกิน เดินทางไปสกอฟ เพื่อให้การสละราชบัลลังก์ของซาร์เป็นทางการ ชาร์ไม่ทรงมีพระประสงค์ประทับแยกจากซาเรวิชและทรงสละราชบัลลังก์ให้แก่แกรนด์ดยุกมิกฮาอิล เรื่องนี้กลายเป็นข่าวลือที่ทำให้กลุ่มแรงงานขุ่นเคือง แกรนด์ดยุกมิกฮาอิลทรงพระปรีชาพอที่จะสละสิทธิและมอบอำนาจคืนแก่รัฐบาลเฉพาะกาล อำนาจการปกครองจักรวรรดิรัสเซียของราชวงศ์โรมานอฟจึงสิ้นสุดลงในวันที่ 15 มีนาคม ค.ศ. 1917

สมัยแห่งอำนาจคู่

หลังจากซาร์นิโคลาสที่ 2 ทรงสละราชบัลลังก์แห่งรัสเซีย จักรวรรดิรัสเซียกลายเป็นประเทศที่มีระบอบกษัตริย์แต่ไม่มีกษัตริย์ปกครอง หรือตสก็เรียกช่วงสมัยนี้ว่าสมัยแห่งอำนาจคู่ (Dual Power)¹⁸ กล่าวคือ กลุ่มบุคคลสองกลุ่มใช้อำนาจการปกครองอยู่คู่กัน แต่อำนาจที่ทั้งสองกลุ่มมีอยู่ไม่เสมอกัน ลักษณะเช่นนี้เกิดจากสภาพขัดแย้งทางชนชั้นในสมัยปฏิวัติ กลุ่มชนชั้นที่เป็นปฏิปักษ์กันต่างขึ้นกับสถาบันการปกครองที่ไม่ลงรอยกัน คงอยู่ได้ระยะหนึ่งแต่ต่อมาอำนาจของฝ่ายหนึ่งจะค่อยเสื่อมลง ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งจะพัฒนายิ่งขึ้นได้

รัฐบาลเฉพาะกาลของสภาคุมมาเป็นตัวแทนของกลุ่มชนชั้นกลางที่มีการศึกษามีอิทธิพลและฐานะมั่งคั่งจากที่ดินและอุตสาหกรรม รัฐบาลมีความตั้งใจดีแต่ขาดอุปกรณ์ในการสร้างระเบียบปกครองประเทศ ผู้ที่เป็นมันสมองและมีอิทธิพลในคณะรัฐบาลคือปอล มิลยู

กอฟ ศาสตราจารย์ทางประวัติศาสตร์ผู้คงแก่เรียนแต่เข้าไม่ถึงความจริง กุชกอฟนักอุตสาหกรรมคนสำคัญของมอสโกผู้พยายามฟื้นฟูวินัยกองทัพและให้กองทัพสนับสนุนรัฐบาล เทเรเชนโก รัฐมนตรีคลังเศรษฐกิจ 80 ล้านรูเบิล สามารถพูดฝรั่งเศสได้เป็นเยี่ยมและชอบคูบลเลต์ (ระบำปลายเท้า) มาก เคอเรนสกีจากพรรคสังคมนิยมซึ่งถือนักไม่ได้ว่าเป็นผู้แทนปวงชนที่ล้มล้างระบอบซาร์ เป็นนักกฎหมายหนุ่มมีปากเอี่ยม แข็งขัน ยึดมั่นในการปฏิบัติและการยืนบนขาตนเอง หรือตสกีค่อนแคะเคอเรนสกีว่าทำได้แค่“แกว่งอยู่รอบๆการปฏิบัติเท่านั้น” เจ้าชายลอฟนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีมหาดไทยเป็นขุนนางเจ้าของที่ดิน ผู้นำในสภาเซมสโว สมาชิกพรรคคาเดตส์ปีกขวาและสลาฟนิยมเสรี ผู้ซึ่งหรือตสกีค่อนแคะเช่นกันว่า“เลื่องชื่อลือกระฉ่อนแต่ไร้แก่นสาร” เปโตรกราดโซเวียตก็อดกันไม่ให้สมาชิกเข้าร่วมรัฐบาลเว้นแต่เคอเรนสกี ผู้ให้เหตุผลจนได้รับการยินยอม รัฐบาลเฉพาะกาลเป็นตัวแทนชนชั้นกลางที่อ่อนแอเกินกว่าจะปกครองได้นาน กุชกอฟเล่าว่ารัฐบาลไม่มีอำนาจ ประกาศของรัฐบาลจะมีผลใช้ได้ต่อเมื่อโซเวียตอนุมัติแล้วเท่านั้น แต่รัฐบาลเฉพาะกาลจะบริหารงานชั่วคราวจนกว่าจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและจัดตั้งระบอบการปกครองที่ถาวร ที่มากแห่งอำนาจของโซเวียตคือกองกำลังทหาร การรถไฟ ไปรษณีย์โทรเลข ดังนั้น รัฐบาลต้องเตรียมให้มีการเลือกตั้งโดยเร็ว สภาร่างรัฐธรรมนูญเสมือนเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำหรับผู้ศรัทธาประชาธิปไตย ในวันที่ 14 มีนาคม ค.ศ.1914 รัฐบาลเฉพาะกาลได้ออกกฎหมายฉบับแรก มีข้อความสำคัญดังนี้

1. ให้เสรีภาพในการพูด การพิมพ์ การชุมนุมและการนับถือศาสนาและให้ความเสมอภาพแก่พลเมืองทั่วไป
2. นิรโทษกรรมนักโทษการเมืองและอนุญาตให้ผู้ลี้ภัยกลับประเทศ
3. ใช้ระบบการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ปกครองส่วนท้องถิ่นแทนระบบข้าหลวงที่เลิกไป
4. ให้อำนาจแก่ส่วนท้องถิ่นบริหารเขตชายแดนแทนการใช้กฎหมายเข้มงวดกับชนต่างชาติต่างศาสนาของสมัชชา

ชาวรัสเซียทั่วไปยินดีกับเสรีภาพที่ได้มาโดยไม่คาดมาก่อน อย่างไรก็ตาม เบโตรกราดโซเวียตได้เร่งควบคุมกิจการในเมืองหลวงและประสานงานกับโซเวียตตามเมืองต่างๆที่ลุกขึ้นเป็นดอกเห็ดทั่วรัสเซีย เมื่อวันที่ 15 มีนาคม เบโตรกราดโซเวียตมีสมาชิก 1,300 คน สัปดาห์ต่อมาเพิ่มเป็น 3,000 คนด้วยทหารเข้าร่วม ประธานโซเวียตคือชโคสเป็นเมนเชวิก กลุ่มสังคมนิยมหัวปานกลางมีอิทธิพลอยู่ส่วนใหญ่ โซเวียตใหญ่ได้อีกก็เกินกว่าจะทำกิจกรรมใดให้สำเร็จแต่ตอนแรกนี้โซเวียตเองยังไม่เห็นว่าการเกาะกลุ่มกันเหนียวแน่นจะมีความสำคัญ

โซเวียตเห็นด้วยกับรัฐบาลชั่วคราวได้ไม่นาน ความสัมพันธ์ของทั้งสององค์เกิด
ตึงเครียด เนื่องจากเรื่องนโยบายต่างประเทศและการควบคุมกองทัพ ฝ่ายกองทัพของโซเวียต
ได้ออกระเบียบการฉบับที่ 1 เมื่อวันที่ 14 มีนาคม ให้อำนาจหน่วยทหารทำการคัดเลือกกร
มาธิการและส่งผู้แทนเข้าโซเวียต ข้อความมีดังนี้

1. ให้เลือกคณะกรรมการทหารจากทุกกองทัพ
2. ให้ทุกกองทัพเชื้อคำตัดสินของโซเวียต
3. คำสั่งของคณะกรรมการทหารของดูมาแห่งรัฐเชื่อได้ หากไม่ขัดกับคำสั่ง
ของโซเวียต
4. ให้คณะกรรมการทหารจัดการดูแลไม่ให้อาวุธทั้งหมดตกถึงมือนาย
ทหาร

ระเบียบการสร้างควมสับสนวุ่นวายแก่กองทัพอย่างยิ่ง รัฐบาลเฉพาะกาล
พยายามยกเลิกแต่ไม่สำเร็จ ทุกรัฐบาลต้องยืนยันระเบียบการฉบับนี้อย่างไม่เต็มใจ ผู้ร่าง
ระเบียบต้องการยุติสงคราม ขณะที่มิลยูคอฟต้องการให้ดำเนินนโยบายเดิม คือรัสเซียจะผูกพัน
กับประเทศพันธมิตรจนกว่าสงครามจะสิ้นสุดลงและจะยืนหยัดต่อสู้เพื่อชัยชนะและสันติภาพ
ตลอดกาล ฝ่ายพันธมิตร(สหรัฐฯ เข้าร่วมสงครามในเดือนเมษายน) เร่งรับรองรัฐบาลเฉพาะ
กาลและให้สินเชื่อเพื่อทำสงครามต่อไป มิลยูคอฟต้องการคอนสแตนติโนเปิล ช่องแคบและ
แคว้นอูเครนส่วนของออสเตรีย-ฮังการี ซึ่งอยู่ในสัญญาฉบับระหว่างพันธมิตร ซึ่งโซเวียตนำมา
เปิดเผยในวันที่ 27 มีนาคม เพื่อโน้มน้าวให้ชาวยุโรปรับรู้และล้มรัฐบาลจักรวรรดินิยมของ
ตนและเพื่อสันติภาพที่ชอบธรรมตามหลักประชาธิปไตยที่ไม่มีเรื่องผนวกดินแดนและคำ
ปฏิกรรมสงคราม

อย่างไรก็ดี บรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยช่วยให้ความขัดแย้งไม่รุนแรงนัก
โซเวียตมีอำนาจจริงแต่ไม่ยึดอำนาจอย่างเปิดเผยเพราะเกรงปฏิกิริยาของกลุ่มอนุรักษนิยม
รัฐบาลเฉพาะกาลเป็นที่ยอมรับของพวกอนุรักษนิยมทั่วไป และการที่ปล่อยดูมาไวก็จะใช้เป็น
หน้าพิทต่อสู้กับกลุ่มต่อต้านสังคมนิยมได้ โซเวียตเพียงคอยควบคุมตรวจสอบมาตรการไม่
ให้ขัดนโยบายของโซเวียตเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่ารัฐบาลเฉพาะกาลเป็นตัวแทนการปฏิบัติทาง
การเมืองขณะที่โซเวียตเป็นตัวแทนการปฏิบัติของสังคมนิยม เหตุหนึ่งที่รัฐบาลเฉพาะกาลช่วยตัวเอง
ไม่ได้หลังการปฏิบัติเดือนกุมภาพันธ์นั้นเพราะสมาชิกขาดประสิทธิภาพ สมาชิกเกือบทั้งหมด
มาจากพรรครัฐธรรมนูญประชาธิปไตย ผิงหัวกับหลักการและพยายามให้รัสเซียมีรัฐธรรมนูญ
แบบยุโรปจนมองไม่เห็นหมอกควันของการปฏิบัติ การตัดสินใจอย่างเหมาะสมดับวาทันต่อเหตุ

การจำเป็นกว่าการดำเนินการเพื่อรัฐธรรมนูญ อีกประการหนึ่งคือปัญหาที่รัฐบาลต้องเผชิญ
อยู่นั้นยากเกินกว่าจะแก้ไข

เมื่อเกิดการปฏิวัติเดือนกุมภาพันธ์ เลนินอยู่ที่สวิตเซอร์แลนด์ เขาจับเหตุการณ์
ได้ว่าสำคัญมากเพียงใด และเขียนบอกกลุ่ทศกับบอลเชวิกรุสเซีย (Letters from Afar)
ลงในปริ๊ฟต์ทำให้ภาพกรรมกรที่ผืนกกำลังกับประชาชนจับอาวุธเข้ายึดอำนาจ คามินเนฟ (L.B.
Kamenev) และสตาลิน (Joseph Stalin) เดินทางจากโซบีเรียมายังเปโตรกราด ทั้งสองสาบาน
ว่าจะสนับสนุนรัฐบาลเฉพาะกาลต่อสู้กับเยอรมนี¹⁰ เลนินเจรจากับรัฐบาลเยอรมันผ่านนัก
สังคมนิยมสวิสชอกกลับรัสเซีย เยอรมนีพอใจที่จะส่งพวกสังคมนิยมกลับประเทศให้ไปสร้าง
ปัญหาที่รัฐบาลของประเทศฝ่ายพันธมิตรตะวันตก เลนินอาจเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวหรือ
อาจจะรับทองจากเยอรมนีแต่เขาไม่ใช้สายลับเยอรมัน อย่างที่ฝ่ายตรงข้ามกล่าวหา เลนินต้อง
การความช่วยเหลือจากใครก็ได้โดยที่ต้อไม่เสียหลักการและเป้าหมาย เลนินเดินทางโดยรถไฟ
ขบวนพิเศษร่วมกับพวกที่ถูกเนรเทศอื่น ๆ ผ่านเยอรมนีถึงเปโตรกราดในวันที่ 16 เมษายน
ค.ศ.1917 บอลเชวิกรุสเซียรอต้อนรับที่สถานีฟินแลนด์เหมือนฉลองชัยทั้งที่เลนินไม่ใช่ทั้ง
สมาชิกโซเวียตหรือคума ชโคสก์กล่าวต้อนรับแต่เลนินไม่สนใจ กลับกล่าวปราศรัยต่อสมาชิก
โซเวียตทั้งหมดเรียกร้องให้ปฏิวัติโลก ผู้นำบอลเชวิคตื่นตกใจและเริ่มรู้สึกหมดศรัทธา วันต่อ
มา เลนินเสนอ“เมฆานิพนธ์” ให้คณะกรรมการบอลเชวิคเปโตรกราด คณะกรรมการไม่
รับ 13 เสียงจากทั้งหมด 15 เสียง ในนิพนธ์เลนินประณามผู้นำโซเวียตที่ร่วมมือกับรัฐบาล
เฉพาะกาลและให้แปรสภาพสงครามจักรวรรดินิยมเป็นสงครามกลางเมืองต่อต้านทุนนิยม
บอลเชวิคควรรนำกรรมกรและชาวนาชาวไร่ยึดอำนาจจากชนชั้นกลาง โซเวียตเมื่อขจัดกลุ่มนัก
แก้ กลุ่มเมนเชวิค และกลุ่มปฏิวัติสังคมนแล้ว จะเข้าแทนที่รัฐบาลเฉพาะกาล โซเวียตได้อำนาจ
ทั้งหมด ชาวนาชาวไร่ได้ที่ดิน กรรมกรได้โรงงาน เพลกานอฟบิดาแห่งมาร์กซิสม์รัสเซียกล่าวว่า
“คนที่พูดไร้สาระเช่นนี้ ไม่อันตราย” ปริ๊ฟต์เขียนว่านิพนธ์ฉบับนี้ “รับไม่ได้” แต่เลนินได้ต่อ
สู้จนที่ประชุมบอลเชวิกรุสเซียยอมรับแผนการโดยรวมในสามสัปดาห์ต่อมา บอลเชวิคเริ่มสาน
ต่อแผนการที่โซเวียตเคยเริ่มไว้เดิม คือขนมปัง ที่ดิน และสันติภาพ

หรือตสกีเดินทางจากนิวยอร์กผ่านอังกฤษมาร่วมกับบอลเชวิคในเดือน
กรกฎาคม หรือตสกีมีความสามารถมากทั้งด้านการพูดที่ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติมากที่สุด
ด้านการวางแผน กลุ่ทศและการจัดระเบียบงานทำให้บอลเชวิคได้เปรียบเรื่องผู้นำ หรือตสกี
เป็นเจ้าของความคิดเรื่องให้รัสเซียมุ่งสู่สังคมนิยมโดยตรงได้ด้วยการปฏิวัติทันทีโดยไม่ต้อง
คอยให้พัฒนาระบบทุนนิยมเต็มที่ก่อน เลนินนำความคิดนี้ไปใช้

รัฐบาลเฉพาะกาลพบกับภาวะวิกฤติเมื่อเลนินควบคุมบอลเชวิคได้ เริ่มจากเหตุ
ที่มีลยูกอฟรัฐมนตรีต่างประเทศมีบันทึกลงวันที่ 1 พฤษภาคม ปฏิเสธการทำสนธิสัญญาสันติ
ภาพแยกและรับประกันว่ารัสเซียจะสู้จนถึง นาที่สุดท้าย ทหารและกรรมกรเพื่อหน่วยสงคราม
พรรคคาเดทส์จึงสูญเสียความนิยม โซเวียตเห็นว่าบันทึกของมิลยูกอฟแฝงความต้องการเสรี
ภาพแบบผนวกดินแดนโดยเฉพาะช่องแคบของตุรกี มวลชนแรงงานและทหารนัดเดินขบวนขึ้น
ในเปโตรกราดและมอสโกขึ้นป้ายประกาศด้วยคำว่า "มิลยูกอฟจงพินาศ" "รัฐบาลเฉพาะกาล
จงพินาศ" รัฐบาลปฏิเสธเรื่องบันทึกดังกล่าว โซเวียตก็ระงับการเดินขบวน มิลยูกอฟและ
กุกชกอฟรัฐมนตรีกลาโหมหัวอนุรักษ์ต้องลาออก รัฐบาลชุดใหม่มีลอฟเป็นนายกฯ เช่นเดิม เป็น
พวกสังคมนิยมจากโซเวียต 6 คน ที่เหลือเป็นคาเดทส์ ผู้ที่มีบทบาทแท้จริงคือเคอเรนสกี
สังคมนิยมปีกขวา ซึ่งเป็นรัฐมนตรีกลาโหม และวิกเตอร์ เซอร์นอฟ จากพรรคปฏิวัติสังคม รัฐ
มนตรีเกษตร

ตั้งแต่ ค.ศ.1917 พรรคปฏิวัติสังคมนิยมเริ่มแตกแยก โครงการต่างๆ โดยเฉพาะ
การปฏิรูปที่ดินไม่ประสบผลเลย ขณะที่บอลเชวิควิจารณ์กลุ่มสังคมนิยมอื่นๆ ว่าไม่แข็งขัน
ทำงานผิดพลาดและผิดที่จะทำสงครามต่อไป บอลเชวิคเหมือนจาโคเบงฝรั่งเศสสมัยแรกที่
ฉวยโอกาสเอากำไรจากการที่พวกสังคมนิยมสายกลางได้เป็นผู้นำประเทศและจำเป็นต้องทำ
สงครามทั้งที่ไม่สามารถจะทำได้ สมัชชาโซเวียตหัวรัสเซียสมัยแรกมีขึ้นในวันที่ 16
มิถุนายน ค.ศ. 1917 บอลเชวิคได้ 137 ที่นั่งจากทั้งหมด 1,000 ที่นั่ง พรรคปฏิวัติสังคมนิยมได้
285 ที่นั่ง เมนเชวิคได้ 248 ที่นั่ง เซเรเทลลี (Tseretelli) เมนเชวิคกล่าวว่า "รัฐบาลพลอดกัย"
กลุ่มสังคมนิยมสายกลางมีอำนาจได้อย่างมั่นคง อย่างไรก็ตามพลังของบอลเชวิคตามโรงงาน
ต่างๆ แข็งแกร่งเพิ่มขึ้น กรรมกรมีหัวรุนแรงขึ้นในวันที่ 23 มิถุนายน กลุ่มแรงงานและทหาร
ผลักดันให้บอลเชวิคนำขบวนต่อต้านรัฐบาล สมัชชาโซเวียตสั่งให้ยุติการเดินขบวน แต่สัปดาห์
ถัดมาสมัชชากลับจัดให้มีการเดินขบวนอีกเพื่อให้เห็นว่ากลุ่มปฏิวัติมีความเป็นปีกแผ่นเพียงไร
บอลเชวิคเริ่มมีบทบาทครอบงำความคิดมากขึ้นเช่นมีป้ายประกาศให้ "ยุติสงคราม" เป็นต้น

คณะรัฐบาลเฉพาะกาลมีเคอเรนสกีเป็นรัฐมนตรีกลาโหมผู้มีบทบาทรับผิดชอบ
แผนการสำหรับกองทัพสองประการคือ การรุกรบหมายขับมหาอำนาจกลางออกจากแดน
รัสเซีย และการจัดระเบียบกองทัพใหม่โดยหลักประชาธิปไตย การประกาศระเบียบการฉบับที่
1 และการจัดตั้งคณะกรรมการทหารขึ้นสร้างความเสียหายต่อวินัยในกองทัพ และส่งผลต่อ
แผนการรุกรบในเวลาต่อมา คำสั่งของนายทหารผู้บังคับการไม่มีผลบังคับใช้ ถ้าขัดกับนโยบาย
หรือคำสั่งของคณะกรรมการโซเวียต กองทัพอยู่ใต้อิทธิพลวรรณกรรมที่สนับสนุนให้ยุติ
สงคราม ทหารในแนวหน้าไม่สนใจสู้รบต่อไปจนเยอรมันไม่เห็นจำเป็นต้องสู้ด้วย เคอเรนสกี

เริ่มแผนรุกรบที่กาลิเซีย ในวันที่ 1 กรกฎาคม ตอนแรกรัสเซียชนะ แต่พอถึงวันที่ 19 กลับทั้ง
แนวรบหนีกระเจิงอย่างเสียขวัญและสูญเสียกาลิเซีย ไป ความพ่ายแพ้เกิดจากทหารเบื่อหน่าย
สงครามและเพราะการจัดระเบียบกองทัพ รัสเซียชนะที่ได้รับช่วงแรกเพราะมีทหารกลุ่มน้อยที่
กระตือรือร้นต่อสู้ ต่อมาเมื่อหมดกลุ่มนี้ไปเหลือแต่ทัพที่ไร้ระเบียบไม่มีใจสู้ เยอรมนีจึงตีได้
กลับได้ และยึดครองดินแดนตะวันตกเฉียงใต้ของรัสเซียโดยง่าย นายพลคอรันิลอฟ (Gen.
Lavr G. Komilov ค.ศ. 1870-1918) แจ้งข่าวชัยชนะนี้ให้รัฐบาลทราบและขอให้รัฐบาลฟื้นฟู
วินัยทหารและลงโทษพวกหนีทหาร ในวันที่ 25 กรกฎาคม รัฐบาลประกาศกำหนดโทษ
ประหารกับพวกที่หนีทหารแต่ก็ไม่ได้ผล

เมื่อรัสเซียพ่ายแพ้ที่บรูซิลอฟ บอลเชวิกได้นำกลุ่มชนลุกฮือขึ้นในเปโตร
กราดตั้งแต่วันที่ 16 ถึง 18 กรกฎาคม รัฐมนตรีจากพรรคคาเดตส์ 4 คนลาออกเพราะไม่
พอใจรัฐบาลที่ยอมมอบอำนาจปกครองตนเองให้แก่สภาอูเครน (Rada) กำลังทหารและกลาซี
จากฐานทัพเรือกรอนสต์ตต์และกรรมกรปะทะกับกลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาล หน่วยปืนกลที่ 1 ซึ่ง
อยู่ใต้อิทธิพลของบอลเชวิกปฏิเสธที่จะไปรบแนวหน้าและร่วมเดินขบวน ทหารและกรรมกร
ราวห้าแสนคนฆ่าพระราชวังโตริต บีบบังคับโซเวียตให้ยึดอำนาจจากรัฐบาล บอลเชวิกหัวรุนแรง
จากหน่วยทหารและกรรมกรในปิเตอร์สเบิร์ก สนับสนุน คณะกรรมาธิการกลางโซเวียต
เห็นว่าการชิงอำนาจตอนนี้เป็นการชิงสุกก่อนห่าม กลุ่มบอลเชวิกจึงตัดสินใจเป็นผู้นำการเดิน
ขบวนครั้งนี้อย่างไม่เต็มทีนัก

พลังของบอลเชวิกอยู่ที่การใช้คำขวัญโฆษณาและการจัดระเบียบงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีจุดหมายที่สันติภาพทันที ที่ดินแก่ชาวนาและอำนาจทั้งหมดแก่โซเวียต เมื่อคณะ
กรรมาธิการกลางโซเวียตยื่นกรานไม่ยึดอำนาจ พวกที่เดินขบวนก็แยกย้ายกันกลับหลังจากที่ได้
กันตำรัฐมนตรีบางคนจนสนใจแล้ว “วันแห่งเดือนกรกฎาคม” ก็จบลง บอลเชวิกเองก็รู้ว่าแม้
จะยึดอำนาจให้เปโตรกราดคราวนี้ได้ก็คงอำนาจอยู่ไม่นาน เพราะไม่มีกำลังสนับสนุนพอ
อย่างไรก็ดี เมื่อบอลเชวิกไม่เต็มใจทำการปฏิวัติในครั้งนี้ ได้ทำให้กลุ่มแรงงานและทหารเสีย
ความรู้สึกที่ดีต่อบอลเชวิกไปชั่วระยะหนึ่งและจากนั้นก็กำลังรักษาพระนครเปโตรกราดกล่าว
หาเลนินว่าเป็นสายลับเยอรมัน รัฐบาลเฉพาะกาลถือโอกาสปราบปรามบอลเชวิก หนังสือพิมพ์
ประชานิยมเรื่องผู้นำบอลเชวิกทรยศต่อชาติ รัฐบาลปลดอาวุธหน่วยปืนกลที่ 1 และยึดศูนย์
ปฏิบัติการบอลเชวิก กำลังทหารเข้ารื้อสำนักงานปริ๊นท์และทำลายหัวแทนพิมพ์ เลนินหนี
ไปฟินแลนด์ หรือตสกีและผู้นำบางคนถูกจับ

เคอเรนสกีเป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1917 แทนเจ้า
ชายลอฟ คณะรัฐบาลส่วนใหญ่เป็นพวกเมนเชวิกและพวกปฏิวัติสังคมนิยม อย่างไรก็ตามรัฐบาลชุดนี้

เข้าใจดีว่าจะบริหารประเทศได้ไม่ราบรื่นนักเพราะกำลังทหารและพลเรือนที่ก่อการยังมีอาวุธ
กรรมกรเปโตรกราดสนับสนุนบอลเชวิคมากขึ้นจากเดิม ในเดือนเมษายนที่มีสมาชิกบอลเชวิค
80,000 คน เพิ่มเป็นราว 200,000 คนในเดือนสิงหาคม ในเดือนสิงหาคมนี้เคอเรนสกีปรับ
รัฐบาลใหม่และย้ายที่ทำการรัฐบาลไปอยู่ที่พระราชวังฤดูหนาว ก่อนจะมีการเลือกตั้งสภาว่างรัฐ
ธรรมนูญ เคอเรนสกีได้จัดการประชุมแห่งรัฐขึ้นที่มอสโก ตั้งแต่วันที่ 26-28 สิงหาคม ผู้
เข้าประชุมคือสมาชิกดูมา 4 คน ผู้นำโซเวียต ผู้ประกอบวิชาชีพและทหาร เพื่อให้รัฐบาลดูมี
สถานะที่มั่นคง แต่ผลกลับกลายเป็นแสดงให้เห็นช่องว่างระหว่างกลุ่มอนุรักษนิยมและสังคมน
นิยมสายกลาง กลุ่มบอลเชวิคประกาศคว่ำบาตรการประชุมและจัดนักหยุดงานขึ้นที่มอสโก

ในที่ประชุมแห่งรัฐนายพลคอรันิลอฟ แสดงตนเป็นผู้นำกลุ่มอนุรักษนิยมที่
ต้องการปราบปรามฝ่ายซ้ายให้ราบคาบ คอรันิลอฟ บุตรทหารคอซแซกโซบิเรียผู้ได้ชื่อว่าเป็น
หาญและมีวินัยเข้มงวดแต่ขาดไหวพริบทางการเมือง นายพลอเล็กซีเยฟกล่าวถึงคอรันิลอฟว่า
เป็นบุรุษใจสิงห์แต่สมองแกะ คอรันิลอฟเป็นผู้นำกลุ่มเจ้าของที่ดินและกลุ่มทหารที่รอดเขียน
โกและมิลยุกอฟตั้งขึ้นและเป็นผู้บัญชาการกองทัพประจำเปโตรกราด ขณะเมื่อมีการจับกุมชาร์
นิโคลาสที่ 2 คอรันิลอฟเชื่อว่าบอลเชวิคเป็นตัวอันตรายและรัฐบาลของเคอเรนสกีไม่มั่นคงพอ
ที่จะจัดการอะไรได้ อย่างไรก็ตาม ในวันที่ 31 กรกฎาคม เคอเรนสกีได้ตั้งให้คอรันิลอฟเป็นผู้
บัญชาการทหารสูงสุด หลังจากพูดคุยกับเคอเรนสกีแล้ว คอรันิลอฟได้กล่าวกับเสนานิการของ
เขาว่า “ถึงเวลาแล้วขอเลินิน ให้อำนาจสายลับที่หนุนเยอรมัน ดีโซเวียตให้แหล่งรายไปทีเดียว
แล้วก็หมดกันที” ในที่ประชุมผู้นำทางการเมืองและเศรษฐกิจแห่งชาติ กลุ่มฝ่ายขวาปรบมือให้
คอรันิลอฟ กลุ่มสังคมนิยมยกนิ้วให้กำลังใจอย่างอบอุ่น ในวันที่ 20 สิงหาคม คอรันิลอฟ
บัญชาการให้กองทหารคอซแซกและหน่วยทหารป่าเคเคเขียนมาประจำพร้อมในระชณะที่จะ
บุกมอสโกและเปโตรกราด โดยผู้นำดูมาหัวอนุรักษ์ นักการคลังและพันธมิตร ตะวันตก
สนับสนุนคอรันิลอฟให้ปราบกลุ่มปฏิวัติในเปโตรกราด เคอเรนสกีประกาศกฎอัยการศึก กลุ่ม
คาเดทส์ลาออกจากรัฐบาล วันที่ 9 กันยายน เคอเรนสกีออกคำสั่งปลดคอรันิลอฟจากตำแหน่ง
และให้เดินทางมาเปโตรกราดทันที คอรันิลอฟปฏิเสธและขอความสนับสนุนจากประชาชน
รัสเซีย พร้อมกับส่งให้นายพลคริมอฟนำหน่วยทหารม้าที่ 3 บุกเปโตรกราด

เมื่อคอรันิลอฟพยายามก่อรัฐประหาร กลุ่มสังคมนิยมในเปโตรกราดจึงรวมตัว
กันอย่างเหนียวแน่น กรรมกรและทหารรวมกำลังกันป้องกันการปฏิวัติ คณะกรรมาธิการ
โซเวียตปล่อยผู้นำบอลเชวิคให้กำกับการต่อสู้ โดยจัดตั้งกองกำลังรักษาการ (Red Guard)
ประกอบด้วยกรรมกรติดอาวุธ กลาสีจากกรอนสตัดท์ทะชอยเข้ามาโอบล้อมกำลังของ
คอรันิลอฟ คณะกรรมาธิการบริหารโซเวียตให้ฝ่ายทหารและคนงานรถไฟ-โทรเลขสกัดการรุก

ของคอร์นิลอฟ กำลังของคอร์นิลอฟมีน้อย เมื่อถูกล้อมและสกัดไว้ก็ไม่อาจทะลวงถึงเปโตรกราดได้ รถไฟที่บรรทุกกองกำลังของคอร์นิลอฟจอดอยู่ที่เพระทหารซัดคำสั่งนาย หน่วยทหารป่าปราชัยกองกำลังมุสลิมปฏิวัติและซอลูแกโทชต่อเปโตรกราดโซเวียต โซเวียตจับกุมคอร์นิลอฟไว้ ความพยายามอย่างจริงจังครั้งเดียว ในราว ค.ศ. 1917 ของกลุ่มฝ่ายขวาล้มเหลวลงอย่างสิ้นเชิง

การปฏิวัติเดือนตุลาคม

หลังเหตุการณ์ที่คอร์นิลอฟพยายามก่อรัฐประหาร เคอเรนสกียังคงบริหารประเทศต่อไป ผู้นำบอลเชวิกคนสำคัญคือเลนินยังอยู่นอกประเทศ จึงดูเหมือนว่ารัฐบาลเคอเรนสกีจะดำเนินการปกครองด้วยดีได้ แต่ความจริงไม่เป็นเช่นนั้น เนื่องจากเคอเรนสกีไม่ใช่ผู้ที่ระงับเหตุวุ่นวายทางการเมือง ยิ่งเมื่อฝ่ายทหารกลุ่มฝ่ายขวาพ่ายแพ้ด้วยแล้ว ตุลาคมจึงมีอยู่ระหว่างรัฐบาลเฉพาะกาลและกองทัพ กับโซเวียตและกองกำลังบอลเชวิกจะเสียไป โซเวียตและกลุ่มกำลังบอลเชวิกเป็นต่อ ในวันที่ 13 กันยายน เปโตรกราดโซเวียตเห็นชอบกับความคิดของบอลเชวิก หัววันถัดมาอสโกโซเวียตก็เห็นด้วย วันที่ 22 กันยายน เปโตรกราดโซเวียตเทเสียงสนับสนุนบอลเชวิก คณะกรรมการบริหารซึ่งเป็นพวกเดินสายกลางลาออก หรือตสกีได้รับเลือกเป็นประธานเปโตรกราดโซเวียต ต่อมาบอลเชวิกสามารถคุมโซเวียตแห่งสำคัญ ๆ ได้และมีสถานะสำคัญเหมือนจาโคแบงแห่งประเทศมปารีส ในค.ศ. 1792

รัฐบาลเคอเรนสกีอาจอยู่รอดได้ต่อไปถ้าดำเนินการปฏิรูปที่ดิน ยุติสงครามและเปิดสภาร่างรัฐธรรมนูญทันที แต่เมื่อรัฐมนตรีกลาโหมเสนอให้ยุติสงครามและปฏิรูปสังคม เคอเรนสกีปลดเขาออกและตั้งคนใหม่แทนในวันที่ 27 กันยายน มีการจัดตั้งสาธารณรัฐรัสเซียและจัดประชุมประชาธิปไตยขึ้นที่เปโตรกราด ที่ประชุมซึ่งมีราว 1,200 คนส่วนใหญ่เป็นตัวแทนกลุ่มชนที่มีการศึกษาทั้งจากโซเวียต สหบาลกรรมกร เซมสวาและสมาคมต่างๆ ออกเสียงให้จัดตั้งเตรียมสภา (Preparliament) การประชุมนัดแรกมีขึ้นในวันที่ 20 ตุลาคม ประกอบด้วยกลุ่มสังคมนิยมสายกลาง มีบอลเชวิกและพวกที่ไม่ใช่กลุ่มสังคมนิยมบ้าง หรือตสกีกล่าวประณามสภาแห่งนี้และกลุ่มบอลเชวิกเดินออกจากที่ประชุม

ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึงตุลาคม กลุ่มสังคมนิยมหัวรุนแรงเติบโตใหญ่กล้าแข็งขึ้นมากแต่กลุ่มสายกลางอ่อนกำลังลง มวลชนทั่วไปมีหัวคตินิยมความรุนแรงมากขึ้น และไม่รับผู้นำหรือพรรคที่ถือนโยบายเดินสายกลางอีกต่อไป ปัญหาและสภาพการณ์ล้วนเป็นเหตุสนับสนุนให้เห็นว่าควรเร่งจัดการทันที สภาพกองทัพที่ขาดวินัย ทหารที่เบื่อหน่ายสงครามและเห็นนายเป็นปฏิปักษ์หนีกลับบ้านอย่างหิวโหยและโกรธเคือง ประชาชาติที่ต้องการอิสรภาพทำ

ให้จำนวนทหารร้อยหรือเหลือเพียงไม่กี่หน่วย ตลอดปีค.ศ.1917 ชาวนาชาวไร่พากันยึดที่ดินกันไปพลางๆแล้ว พร้อมกับเจียหุฟิงรัฐบาลให้สัญญาว่าจะเวนคืนที่ดินให้ มีการประชุมสมัชชาชาวนาชาวไร่แห่งชาติครั้งแรกในเปโตรกราด ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มปฏิวัติสังคมนิยม จัดวางโครงการเรื่องที่ดิน แต่สุดท้ายก็ให้รอสภาว่างรัฐธรรมนูญ ต่อมาเกิดเหตุขาดแคลนสินค้าอุตสาหกรรมทางการให้ผลิตข้าวเพิ่มและเลื่อนการปฏิรูปที่ดินออกไป ชาวนาชาวไร่ไม่พอใจและก่อความวุ่นวายบุกเข้ายึดที่ดินและถึงกับฆ่าเจ้าของที่ดินตาย มีคนตายเพิ่มขึ้นทุกสัปดาห์ เหตุการณ์ถึงจุดเดือดในช่วงปลายเดือนตุลาคมต่อเดือนพฤศจิกายน ชาวนาชาวไร่ส่วนใหญ่สนับสนุน กลุ่มปฏิวัติสังคมนิยมหัวซ้ายจัดซึ่งร่วมมือกับบอลเชวิค และโซเวียตระดับตำบลก็เป็นฝ่ายบอลเชวิค

การก่อการของกรรมกรที่อดหยากตามเมืองต่างๆ เพราะสภาวะเงินเฟ้อเป็นเรื่องธรรมดา ความวุ่นวายขยายตัว มีการนัดหยุดงานบ่อยครั้ง ถึงขั้นก่อวินาศกรรมอุตสาหกรรมและฆ่าหัวหน้างาน เจ้าของงานที่ขาดแคลนวัตถุดิบและเชื้อเพลิงได้ตัดสินใจปิดโรงงาน คนงานเข้าใจผิดว่าเป็นแผน รัฐบาลพยายามประนีประนอมแต่ไม่สำเร็จ เมื่อบอลเชวิคเสนอให้คนงานคุมโรงงานเอง กรรมกรยอมชอบใจ

ในเดือนพฤศจิกายน ชาวนาชาวไร่ยึดที่ดิน กรรมกรยึดโรงงาน ทหารหนีทัพ ชนชาติต่างๆ ที่มีจำนวนเกือบครึ่งของประชากรในจักรวรรดิขอปกครองตนเอง ชาวโปแลนด์ อุเครน ชาวบอลติกเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างรุนแรง เหตุการณ์เช่นนี้เป็นโอกาสเหมาะที่บอลเชวิคจะใช้ประโยชน์เพื่อยึดอำนาจได้ เลนินซึ่งซ่อนตัวอยู่ในฟินแลนด์เห็นว่าถึงเวลานัดหยุดงานครั้งใหญ่ให้โซเวียตปฏิวัติได้แล้ว บอลเชวิคมีกำลังมั่นคงในเมืองใหญ่ ในโวลก้า อูราล โดเนตส์เบซิน และศูนย์อุตสาหกรรมอุเครน นอกจากนั้น ชาวนาชาวไร่และทหารก็สนับสนุนกลุ่มปฏิวัติสังคมนิยมหัวซ้ายจัดที่เป็นพันธมิตรของบอลเชวิค เลนินพยายามชักชวนคณะกรรมการกลางเปโตรกราดให้ลงมือก่อการทันทีไม่ต้องรอสภาว่างรัฐธรรมนูญ แต่คณะกรรมการไม่เห็นด้วย เลนิน จึงย้ายมาที่ไวบอร์กใกล้เมืองหลวง เรียกประชุมสมัชชาโซเวียตครั้งที่ 2 ในวันที่ 7 พฤศจิกายน เพื่อยึดอำนาจโดยสันติ เลนิน เขียนเรื่อง "บอลเชวิคจะยึดอำนาจได้หรือไม่" และ "วิกฤตการณ์สุกอม" ว่ามวลชนสนับสนุนบอลเชวิคให้ยึดอำนาจได้จนกว่าจะมีการปฏิวัติสังคมนิยมทั่วโลกได้สำเร็จ เลนินปลอมตัวเข้าเปโตรกราดเพื่อชักจูงใจคณะกรรมการกลางอีก และได้ถกเถียงกับกรรมการ 11 คน ตลอดช่วงคืนวันที่ 23-24 ตุลาคม ณ ที่พักของชูคานอฟและตกลงจัดตั้งคณะกรรมการเมือง (A Political Bureau หรือ Politburo) ซึ่งมี 7 คน คือ เลนิน ซิโนเวียฟ คามิเนฟ หรือตสกี สตาลิน โซโกนิกอฟ และบันนอฟ หลังจากเถียงกันอยู่นาน ก็ตกลงยอมรับหลักการ ทั้งที่ซิโนเวียฟและคามิเนฟเห็นว่าไม่ใช่แบบของมาร์กซิสต์ ซึ่งสร้างความยุ่งยากให้แก่งานจนถึงเมื่อมีการปฏิวัติในเดือนพฤศจิกายน หรือตสกีกำหนดให้

ก่อนการเมื่อมีการประชุมสมัชชาโซเวียตครั้งที่ 2 เพื่อให้เกิดความชอบธรรม ดังนี้ ถ้าไม่มีเลนิน และทร็อตสกี บอลเชวิกอาจไม่ได้ยึดอำนาจ

การปฏิวัติเดือนตุลาคมเกิดขึ้นในวันที่ 7 พฤศจิกายน หรือ วันที่ 25 ตุลาคม ในปฏิทินแบบเก่า สมัชชาโซเวียตครั้งที่ 2 เห็นชอบให้พรรคดำเนินการยึดอำนาจการปกครอง ครั้งนี้ต่างไปจากการล้มล้างอำนาจของซาร์ หรือตสกีประธานเบโตรกราดโซเวียตและ คณะกรรมการแห่งกองกำลังปฏิวัติเอชเนะกองกำลังในเบโตรกราดราว 150,000 นายได้ ก่อนแล้ว เพราะกองกำลังส่วนใหญ่พันวิยจกรรจ์ ไม่เจ็บป่วยก็ไร้ฝีมือและผู้นำนิยมกลุ่มปฏิวัติ สังคมและภักดีต่อโซเวียต คนของฝ่ายปฏิวัติได้เข้าควบคุมกองกำลังแทนที่ฝ่ายเห็นตรงข้าม และขึ้นกับคณะกรรมการแห่งกองกำลังปฏิวัติและโซเวียต ดังนี้รัฐบาลหมดอำนาจแล้วตั้งแต่วันที่ 5 พฤศจิกายน แต่มีการเลื่อนกำหนดการออกไป จนถึงเมื่อเปิดประชุมสมัชชาโซเวียตครั้งที่ 2

อย่างไรก็ดี รัฐบาลของเคอเรนสกีก็ยังเชื่อมั่นว่าจะสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ และคาดหวังให้บอลเชวิกลงมือปฏิบัติการ เพื่อที่รัฐบาลจะถือโอกาสปราบปรามให้ต่างชาติ รัฐบาลวางแผนป้องกันโดยวางกองกำลังตามจุดต่างๆ ในใจกลางเมืองและที่สะพานข้ามแม่น้ำ นีวา กำลังชั้นนำของฝ่ายเคอเรนสกีราวพันคนเป็นนายทหาร คาเทศส์และคอสแซก แล้วต่าง ฝ่ายต่างก็คอยเวลา เมื่อถึงวันที่ 5 พฤศจิกายน ทร็อตสกีและลาเชวิช เจรจาให้ทหารที่ป้อมปิเตอร์ปอลยอมนแพ้ และนำอาวุธจากป้อมนี้มาให้เรดการ์ดสองหมื่นคนได้ใช้ วันต่อมา กำลังของ คาเทศส์บุกเข้าปิดสำนักพิมพ์ของบอลเชวิกและเคลื่อนกองทหารหญิง (เคอเรนสกี เกณฑ์สตรี เข้ากองทัพเพื่อเยี่ยบรูชให้ได้อายุ) เคอเรนสกีตั้งข้อหาเลนินว่าทรยศต่อชาติ สั่งจับผู้นำบอลเชวิกและขออำนาจเตรียมสภาปราบบอลเชวิก เมื่อฝ่ายรัฐบาลเคลื่อนกำลัง เลนินได้ให้กองกำลังปฏิวัติต้านทานไว้ "สถานการณ์เข้าขั้นวิกฤตอย่างไม่น่าเป็นไปได้... ยิ่งก่อการซ้ำ ก็หมายถึงตาย" เข้าวันที่ 7 พฤศจิกายน กำลังเรดการ์ดและกลาสีเข้ายึดสถานีรถไฟ ธนาคารชาติและ องค์การโทรศัพท์ ป้ายประกาศแผนการของพรรคที่มีใจความว่า 1. สันติภาพโดยทันที 2. ปัน ส่วนที่ดิน 3. กรรมกรคุมโรงงาน 4. จัดตั้งรัฐบาลโซเวียต เคอเรนสกีตระหนักถึงอันตรายได้ ในที่สุด แต่ก็มีกำลังไม่พอ จึงตัดสินใจหลบหนีจากเบโตรกราด ออกไปพร้อมกับกำลังทหารนอก เมือง บอลเชวิกล้อมพระราชวังฤดูหนาวได้ในราว 22 นาฬิกา กองพันทหารหญิงพยายามตีฝ่า ออกมา บ้างถูกข่มขืน ที่เหลือหนีกระจัดกระจาย คณะรัฐมนตรีที่เคอเรนสกีละทิ้งไปขณะ ประชุมขอมติไว้วางใจได้ยอมแพ้อและให้จับกุมแต่โดยดี กองกำลังของเคอเรนสกีบุกเข้าโจมตีในเวลาต่อมา บอลเชวิกต่อสู้ต้านทาน เกิดจลาจลทั่วทั้งเมือง กลุ่มสังคมนิยมสายกลางนำกองกำลังคาเทศส์ต่อสู้ แต่แพ้ นายพลคราสนอฟนำกองทหารคอสแซก 700 นายบุกจากสกอฟเข้า

มายึดซาร์สโก เสลไตในวันที่ 12 แต่ต้องพ่ายแพ้เรตการ์ดและกลาสีโป เคอเรนสกีปลอมตัวหลบหนีไปอังกฤษ

ภายในไม่กี่สัปดาห์ บอลเชวิกควบคุมรัสเซียได้เกือบหมดหลังจากต้องต่อสู้กับคาเดทส์อย่างดุเดือดหลายวันกว่าจะยึดพระราชวังเครมลินในมอสโกในวันที่ 15 จากนั้นไม่มีกองกำลังของรัฐบาลเฉพาะกาลอยู่ในที่แห่งใดเลย กลุ่มเมนเชวิกจัดตั้งระบอบการปกครองของกลุ่มชาตินิยมขึ้นที่จอร์เจียและให้สภาอูเรน(Rada) ควบคุมตีเยฟไว้ แต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองของบอลเชวิกแต่อย่างใด

ณ ที่ประชุมสมัชชาโซเวียตครั้งที่ 2 กลุ่มสังคมนิยมสายกลาง (เมนเชวิกและกลุ่มปฏิวัติสังคมนิยม) โจมตีการทำรัฐประหารของบอลเชวิกว่าผิดกฎหมายและออกจากที่ประชุมสมาชิกที่เหลือ(กลุ่มบอลเชวิกและกลุ่มปฏิวัติสังคมนิยมปีกซ้าย)ได้จัดตั้งคณะรัฐบาลหรือสภาคณะกรรมาธิการประชาชน (The Council of People's Commissars - Sovnarkom) มีเลนินเป็นประธาน หรือตส์กว่าการต่างประเทศ รีกอฟว่าการกิจการภายใน สตาลินว่าการเกี่ยวกับชนชาติต่างๆ ในรัสเซีย รัฐบาลได้ออกกฤษฎีกาสันติภาพ ประกาศเจตนายุติสงครามทันที อย่างปราศจากการผนวกดินแดนและคำปฏิกรรมสงคราม ให้อุตสาหกรรมนโยบายการทูตแบบลับและให้เปิดเผยสนธิสัญญาลับทั้งหมดแก่ประชาชน เลนินออกประกาศกฤษฎีกาที่ดินโดยริบที่ดินจากรัฐและวัดโดยไม่มีค่าชดเชยให้ นับว่าเลนินทำตามสัญญาที่ให้ไว้ได้ในชั่วเพียงข้ามคืนเดียว คือ จัดตั้งรัฐบาลและประกาศนโยบายการปฏิวัติเพื่อแก้ไขปัญหานั้น เช่นเดียวกับที่บอลเชวิกใช้เวลาเพียงสัปดาห์เดียวยึดครองอำนาจปกครองชาติที่ใหญ่ที่สุดในโลกได้

ผู้คนทั่วไปเชื่อว่าบอลเชวิกจะมีอำนาจได้ไม่นานและไม่มีใครคิดว่าเลนินจะทำโครงการชนมปิง ที่ดิน และสันติภาพให้สำเร็จได้ แต่บอลเชวิกเชื่อว่ากำลังสมาชิก 240,000 คน จะบริหารประเทศเพื่อคนยากจน โดย "ให้กรรมกร...เข้าทำงานรัฐการ" และเลนินก็มุ่งปฏิวัติยุโรป เพื่อให้ระบบที่พึ่งตั้งคงอยู่ได้

บอลเชวิกขยายอำนาจปกครองรัสเซียตอนกลางได้อย่างรวดเร็ว แต่ในเขตรอบนอกต้องเผชิญกับกลุ่มสังคมนิยมอื่น ๆ บอลเชวิกประสบปัญหาที่เป็นอุปสรรค เรื่องข้าวราชการไม่ร่วมมือ ลูกจ้างในเบโตรกราดนัดหยุดงาน กลุ่มชนที่มีการศึกษาและชนชั้นกลางไม่เชื่อถือและเห็นว่าเลนิน เป็นคนทรยศ รัฐบาลบอลเชวิกเป็นเพียงปรากฏการณ์ลูกตุ้มที่เหวี่ยงโดยแรง เมื่อถึงเวลาจะเข้าที่เข้าทางเอง บอลเชวิกอยู่ในอำนาจได้ไม่เกินเดือน เจ้าหน้าที่รัฐเห็นว่าไม่ควรทุ่มเทให้กับการปกครองชั่วคราว แต่หลังจากที่โซเวียตและคณะกรรมาธิการประชาชนขับเจ้าหน้าที่ที่ถือดีขัดขืนออกไป ผู้คนส่วนใหญ่จึงยอมหมุนตัวไปตามสถานการณ์และเข้าร่วมจอร์ของรัฐบาลชุดใหม่ กลไกการปกครองในมอสโกและเบโตรกราดมั่นคงได้ภายในไม่กี่สัปดาห์

บอลเชวิคขยายอำนาจสู่จังหวัดหรือมณฑลส่วนใหญ่ได้โดยไม่ต้องใช้กำลัง แต่ก็เฉพาะเมืองใหญ่เท่านั้นที่รับรู้ว่ามีรัฐบาลโซเวียต คืออำนาจเผด็จการ บอลเชวิค ในมณฑลต่างๆ โซเวียตท้องถิ่นได้เข้าแทนที่อำนาจรัฐบาลเฉพาะกาล บอลเชวิคขยายอำนาจได้เพียงระดับเมืองเท่านั้น ระดับหมู่บ้านยังคงเป็นปัญหา รัฐบาลเฉพาะกาลเองก็เคยประสบความยุ่งยากกับการปกครองระดับนี้เช่นกัน ประชาคมหรือหมู่บ้านเป็นอิสระจากรัฐบาลกลาง ขึ้นกับสภาประชาคมแบบเก่า การปกครองส่วนท้องถิ่นของแต่ละมณฑลต่างกัน แม้แต่โซเวียตท้องถิ่นยังขึ้นกับรัฐบาลแห่งชาติแต่ชื่อเท่านั้น ปัญหาคลี่คลายลงได้เมื่อบอลเชวิคส่งนักปลุกระดมพร้อมกองกำลังไปยังเขตพื้นที่จำเป็น และเข้าคุมโซเวียตทุกแห่งได้ อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาที่ต้องจัดการกับกลุ่มต่างๆ ได้แก่กลุ่มสังคมนิยมอื่น เมนเชวิคและกลุ่มปฏิวัติสังคมนิยมปีกขวา ที่เรียกร้องให้กลุ่มปฏิวัติสังคมนิยมทั้งหมดร่วมมือกันปกครองรัสเซีย เว้นแต่ไม่ให้มีเลนินกับทროตสกี เพราะทั้งสองเป็นผู้นำการรัฐประหารแบบที่ไม่ใช่มาร์กซิสต์ เกรกอรี ซีโนเวียฟและคามินเนฟผู้นำกลุ่มบอลเชวิคฝ่ายขวา ซึ่งแยกตั้งจากคณะกรรมการกลางชั่วคราวไปนั้น ได้ประกาศว่า "ขอให้รัฐบาลโดยพรรคต่างๆ ในโซเวียตจงเจริญ อย่างไรก็ตาม เลนินได้เรียกกลุ่มของซีโนเวียฟว่าพวกปีกขวาทิ้งพรรคและอาศัยที่สมัชชาโซเวียตรับรองและมีกลุ่มปฏิวัติสังคมนิยมสองสามคนร่วมอยู่ในรัฐบาล เลนินเรียกการปกครองของเขาว่าเผด็จการชนชั้นแรงงานและชาวนาชาวไร่ผู้ยากจน

เมื่อราวปลายเดือนพฤศจิกายน บอลเชวิครับประกันเรื่องสภาร่างรัฐธรรมนูญ แต่เลนินรู้ดีว่าถ้าเลือกตั้งเมื่อใด บอลเชวิคจะไม่ได้เสียงข้างมาก แต่ก็เสี่ยงเกินไปที่จะเสี่ยง ถ้าหนดการเลือกตั้งให้มีขึ้นภายในสามสัปดาห์หลังการรัฐประหาร มีผู้มาลงคะแนนราว 40 ล้านคน ทั้งที่บ้านเมืองไม่มีใครสงบนัก การเลือกตั้งดำเนินไปได้ด้วยดี มีระเบียบและยุติธรรม ปรากฏว่าพรรคปฏิวัติสังคมนิยมได้ที่นั่งร้อยละ 58 บอลเชวิคได้ร้อยละ 25 พรรคสังคมนิยมอื่นๆ ได้ร้อยละ 4 คาเดทส์และกลุ่มชาวอื่นๆ ได้ร้อยละ 13 เอกสารโซเวียตพยายามเน้นว่าในเมืองใหญ่คนส่วนมากลงคะแนนให้บอลเชวิค และกลุ่มปฏิวัติสังคมนิยมจำนวนมากเทเสียงให้กลุ่มปฏิวัติสังคมนิยมฝ่ายซ้ายที่เข้าข้างบอลเชวิค อย่างไรก็ตาม บอลเชวิคไม่ใช่ฝ่ายเสียงข้างมากในสภา

ในเดือนธันวาคม มีการตั้งข้อกล่าวหาต่อกลุ่มคาเดทส์ว่าเป็นพวกต่อต้านการปฏิวัติและจับกุมผู้นำ รวมทั้งกลุ่มสังคมนิยมฝ่ายขวา เลนินเตือนสภาให้ยอมรับการปกครองของโซเวียตหรือไม่ก็ยุบสภา สภาร่างรัฐธรรมนูญเปิดสมัยประชุมในวันที่ 18 มกราคม ค.ศ. 1918 กองกำลังบอลเชวิคปิดล้อมสภา สภาไม่ยอมรับข้อเสนอของบอลเชวิค เซอร์นอฟจากกลุ่มปฏิวัติสังคมนิยมสายกลางได้รับเลือกเป็นประธานสภาและกลุ่มบอลเชวิคเดินออกจากสภา วันต่อมา กลาสีผู้หนึ่งเดินเข้ามาบอกเซอร์นอฟ ให้เลิกประชุมเพราะ "กองกำลังเหนื่อยแล้ว" กอง

กำลังเรดการ์ดได้ปิดประชุมสภา กลุ่มที่เดินขบวนตามท้องถนนก็สลายตัว การยุบสภาของรัฐ
ธรรมนูญหมายถึงการสิ้นสุดหนทางประชาธิปไตยโดยรัฐสภา

หลังจากนั้น รัฐบาลบอลเชวิกใช้วิธีปราบปรามฝ่ายตรงข้ามอย่างโหดร้ายรุนแรง
มีการจัดตั้งหน่วยซีก้า (Cheka - the Extraordinary Commission to Combat Counterrevolution
Sabotage and Speculation) ซึ่งเป็นหน่วยตำรวจการเมืองขึ้นตั้งแต่วันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ.
1917 ยุคของขบวนการแดงได้เริ่มขึ้น เฟลิกซ์ เซอจินสกี (Felix Dzerzhinsky) ผู้บังคับการชาว
โปลจัดการกับกลุ่มปฏิปักษ์คืออูนิสมาซิก สมาชิกเซมสวา สมาชิกหน่วยปกครองตนเองส่วน
ท้องถิ่น เป็นต้น ช่วงที่นำกลัวมากเกิดขึ้นหลังจากเกิดเหตุการณ์พยายามลอบสังหารเลนินใน
ฤดูใบไม้ร่วงค.ศ.1918 และกลุ่มต่อต้านทางใต้ก่อการมากขึ้นและประเทศพันธมิตรตะวันตก
เข้าแทรกแซงกิจการภายในของรัสเซีย เลนินประกาศว่า "ไม่มีเผด็จการชนชั้นแรงงานที่ใดที่ไม่
ใช้วิธีทำให้กลัวและความโหดร้ายรุนแรง" ยุคของขบวนการเป็นเครื่องมือสำคัญของบอลเชวิกใน
การปกครองประเทศ โดยหลักการซีก้าจะต่อต้านชนชั้นกลาง แต่โดยทางปฏิบัติได้กำจัดไม่
เลือกหากสงสัยว่าผู้นั้นต่อต้านรัฐบาล กรรมการและชาวนาชาวก่อนก็ไม่เว้น ซีก้าใช้วิธีทรมาณให้
สารภาพหรือให้ได้รายละเอียดที่จำเป็น ปกติผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองจะไม่เป็นอันตราย แต่
ตามมณฑลต่าง ๆ ผู้ที่ถือกฎหมายมักจัดการกับผู้ที่ตนคิดว่าจัดไปแล้วตนจะปลอดภัยขึ้น ช่วง
ที่รุนแรงที่สุดคือเมื่อนำวิธีการพิพากษาแบบเหมาสุ่มมาใช้ ผู้บริสุทธิ์หลายพันคนต้องรับทุกข์
ต้องโทษจากอาชญากรรมที่ตนไม่ได้ก่อขึ้น

รัฐบาลได้จัดตั้งกองทัพแดงขึ้น เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1918 เดิมเป็น
กองกำลังอาสาสมัครไร้วินัย เมื่อหรือตสกีขึ้นเป็นรัฐมนตรีกลาโหมในเดือนเมษายน ได้นำกอง
กำลังนี้เข้าฝึกวินัยอย่างเข้มงวดโดยใช้นายทหารในกองทัพซาร์ฝึกฝนและจัดระเบียบให้ โดย
รัฐบาลจับกุมครอบครัวไว้เป็นประกัน ยกย่องให้กำลังใจและให้ปันส่วนพิเศษ ท้าแดงเชื้อฟิง
นายทหารและรับใช้รัฐบาลอย่างกระตือรือร้นและซื่อสัตย์

รัฐบาลโซเวียตเคยให้สัญญาเรื่องจะยุติสงคราม กองทัพรัสเซียไม่อยู่ในสภาพที่
จะสู้รบต่อไปได้ มีการจลาจล ถึงกับสังหารนายทหารบ่อยครั้ง เลนินประกาศกฤษฎีกาสันติ
ภาพ ในวันที่ 8 พฤศจิกายน ค.ศ.1917 โดยความเห็นชอบของสมัชชาโซเวียต ครั้งที่ 2 จาก
นั้นมาตรการต่อไปคือนำประเทศออกจากสงคราม อย่างไรก็ตาม พันธมิตรไม่สนใจการขอทำ
สัญญาสันติภาพแยกของโซเวียต กล่าวคือไม่ยอมรับโซเวียตและไม่คิดว่ารัฐบาลโซเวียตจะอยู่
ได้นาน พันธมิตรลงทุนไปมากมายกับสงคราม ไม่ต้องการรัฐบาลที่นิยมลัทธิมาร์กซ์ขึ้นครอง
อำนาจในรัสเซีย และสหรัฐอเมริกาได้เข้าร่วมสงครามกับฝ่ายพันธมิตร เหลือเพียงเยอรมนี
เท่านั้นที่โซเวียตจะเจรจาด้วยได้ แต่ด้วยข้อเท็จจริงที่ว่ารัฐบาลโซเวียตไม่อยู่ในสภาพที่มั่นคง

การเจรจาเรื่องสันติภาพจึงเป็นเรื่องยากและราคาแพง รัสเซียตกลงหยุดยิงกับเยอรมนีในเดือน ธันวาคม ขณะนั้นแนวหน้ารัสเซียเกิดระส่ำระสายสับสน ทหารส่วนใหญ่ต้องการกลับบ้าน นาย พลฮอฟมัน (Gen. Hax Hoffman) ฝ่ายเยอรมนีซึ่งแสดงที่ท่าเต็มใจจะเจรจาดตกลงด้วยนั้น ต้องการสร้างรัฐบาลในดินแดนรัสเซียตะวันตกและยืนยันให้แยกเขตที่เยอรมนียึดครองแล้ว ออกจากดินแดนที่รัสเซียตกลงด้วย เยอรมนีทำความเข้าใจตกลงกับราคาและสิ่งอุปกรณ์แยกออกจาก เขตแดนรัสเซีย ทروتสกีเป็นกรรมาธิการว่าการต่างประเทศจำเป็นต้องพักการเจรจาและประกาศ นโยบาย "ไม่มีสงครามไม่มีสันติภาพ" คือถอนตัวจากสงครามและยังไม่ทำสัญญาสันติภาพกับ เยอรมนี เยอรมนีได้รุกคืบเข้ายึดครองดินแดนและยึดอาวุธยุทธโปกรณ์ได้จำนวนมหาศาลและ กำลังมุ่งหน้าสู่เปโตรกราด ผู้นำบอลเชวิกเห็นด้วยกับทروتสกีว่า เยอรมนีเรียกร้องมากเกินไปที่จะรับได้ แต่เลนินตัดสินใจรักษาระบอบการปกครองคอมมิวนิสต์ของรัสเซียไว้ ซึ่งนับว่า เป็นพลีกรรม แม้เยอรมนีจะเรียกร้องมากขึ้นเพราะเยอรมนีเป็นฝ่ายได้เปรียบ โซเวียตไม่อยู่ใน ฐานะจะต่อสู้ได้เลย แต่เยอรมนีกลับเรียกร้องหนักขึ้นอีก โซเวียตและเยอรมนีลงนามใน สนธิสัญญาเบรสต์-ลิตอฟส์ (The Treaty of Brest-Litovsk) วันที่ 3 มีนาคม ค.ศ.1918 เจอนโซในสนธิสัญญาสันติภาพเรียกได้ว่าเป็นหายนะสำหรับรัสเซีย รัสเซียต้องสูญเสียดิน แดนที่ซาร์ปีเตอร์มหาราชทรงผนวกไว้ได้ อุเครน จอร์เจีย โปแลนด์ ฟินแลนด์ ลิทัวเนีย เอส โทเนียและแลตเวียได้รับเอกราช ส่วนหนึ่งของทรานส์คอเคเซียตกเป็นของตุรกี เสียประชากร ไปร้อยละ 26 ดินแดนที่เพาะปลูกได้ร้อยละ 27 ัญญาหารร้อยละ 32 เส้นทางรถไฟร้อยละ 26 อุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ร้อยละ 33 อุตสาหกรรมเหล็กร้อยละ 73 เหมืองถ่านหินร้อยละ 75 และต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามจำนวนมากอีกด้วย สรุปคือเสียประชากรไปราวหนึ่งใน สามของทั้งหมดราว 62 ล้านคน โรงงานต่างๆ ถึง 5,000 โรง แคนรอบนอกที่แยกตัวไปได้ตั้ง รัฐบาลหุ่นและขึ้นต่อเยอรมนี ความสูญเสียที่สำคัญคือเสียอุเครนที่อุดมสมบูรณ์ไป แต่เลนินมองว่าสัญญาฉบับนี้เป็นเรื่องชั่วคราวที่ให้โอกาสโซเวียตได้สุดลมหายใจ

เมื่อโซเวียตอยู่รอดต่อไปโดยการยุบสภาร่างรัฐธรรมนูญและตกลงยินยอมกับ เยอรมนี ผู้นำบอลเชวิกก็เร่งปรับปรุงการเมืองเศรษฐกิจและสังคม สภาพเศรษฐกิจเป็นปัญหา ที่ยากจะแก้ไข ราคาสินค้าสูงขึ้น ค่ารูเบิลตกลง สภาพการรถไฟเลวลง ชาวนาชาวยุโรปยึดที่ดิน คณะกรรมการแรงงานควบคุมโรงงานซึ่งทำลายทุนนิยมของเอกชน รัฐจัดการธนาคาร ยึด ทรัพย์สินของเอกชน ผูกขาดการค้ากับต่างประเทศ มีการวางแผนเศรษฐกิจระยะสั้นและตั้ง กรรมาธิการเฉพาะกิจจตุแล สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ (Vesenkha) ตั้งขึ้นเพื่อประสานงาน เศรษฐกิจและให้คำปรึกษาแก่สภาเศรษฐกิจส่วนภูมิภาค (Sovnarkhozy) แต่ไม่มีใครได้ผล ใน เดือนธันวาคม ค.ศ.1917 โซเวียตได้ยกเลิกระบบการศาลเดิมและใช้ศาลพิเศษของคณะปฏิวัติ

แทนคือศาลประชาชนโดยหลัก“สำนึกในความชอบธรรมทางสังคมนิยม” บอลเชวิกกำจัดสถาบันเก่าทั้ง ทั้งครอบครัว กองทัพ และศาสนาเพื่อแผ้วถางทางให้กับระบบสังคมนิยม ยกเลิกตำแหน่งยศฐาบรรดาศักดิ์และการทำความเคารพ รัฐบาลเข้าควบคุมเรื่องที่อยู่อาศัยและสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ชนชั้นกลางในระบบเก่าสูญเสียทรัพย์สินและต้องทนสภาพการถูกกีดกันเด็ดขาดและกลายเป็นผู้ต้องสงสัยในระบบใหม่ เจ้าหน้าที่รัฐทำหน้าที่แทนศาสนจักร เช่นเรื่องการสมรสและหย่าร้าง การหย่าร้างจะทำได้ง่ายขึ้นเพียงแจ้งเจ้าหน้าที่ทางไปรษณีย์เท่านั้น การกระทำผิดศีลธรรมทางเพศ เช่น มีคู่มากกว่าหนึ่ง ผิดผัวผิดเมีย หรือการสมสู่ระหว่างพี่น้องต้องเดียวกันไม่ถือเป็นเรื่องผิด มีการรณรงค์ต่อต้านคริสตจักรออร์ทอดอกซ์ เพราะลัทธิมาร์กซ์ระบุว่าศาสนาเป็นเครื่องมอมเมาที่มนุษย์ใช้หาประโยชน์จากผู้อื่น “พระเจ้าอยู่เบื้องหน้าความคิดที่สลับซับซ้อนนี้ ศาสนาเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมนิยม จะสู้กันจนถึงที่สุดจนศาสนาหลายไป” คริสตจักรผูกติดอยู่กับระบอบซาร์ จึงต่อต้านการปฏิวัติและเป็นอุปสรรคต่อสังคมนิยม แต่การโจมตีศาสนาตรงๆ จะทำให้มวลชนเอาใจออกห่างจากโซเวียต จึงใช้วิธีรณรงค์หลายรูปแบบเพื่อถอนคริสตจักรให้จนมุมและเสื่อมลงไป รัฐบาลโซเวียตออกกฎหมายแยกกิจการของคริสตจักรออกจากรัฐ ทรัพย์สินและสิทธิของคริสตจักรไม่ให้วัดมีสิทธิครองทรัพย์สินและยุบสภาคริสตจักร ผู้นำถือศาสนาต้องแจ้งโซเวียตท้องถิ่นขอเก็บรักษาศาสนสถานและสิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรมต่างๆ ไว้ได้ โบสถ์ประจำตำบลหรือวัดนักบวชชาว (Parish Church) ดำเนินกิจการต่อไปได้โดยอาศัยเงินบริจาคเท่านั้น โซเวียตใช้เวลาจองล้างจองผลาญคริสตจักรถึงยี่สิบปี

สงครามกลางเมือง

บอลเชวิกย้ายเมืองหลวงจากเซ็นต์ปีเตอร์สเบิร์กไปมอสโกในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1918 บรรยากาศตึงเครียดด้วยแรงกดดันทางการเมืองและการทหาร รัฐบาลต้องปราบปรามฝ่ายต่อต้านการปฏิวัติให้หมดไป ได้แก่กลุ่มรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย กลุ่มปฏิวัติสังคมนิยม (ซึ่งต่อมากลุ่มปฏิวัติสังคมนิยมฝ่ายซ้ายได้แยกตัวจากบอลเชวิก) กลุ่มเมนเชวิกซึ่งต้องการทำสงครามกับเยอรมนีต่อไปและล้มล้างอำนาจบอลเชวิกได้ชื่อรวมเรียกว่าฝ่ายขวา ขณะที่กลุ่มบอลเชวิกได้ชื่อว่าฝ่ายแดง กำลังของกลุ่มฝ่ายขวา นอกจากกลุ่มการเมืองแล้ว มีทั้งผู้บัญชาการทัพของซาร์ คอสแซกส์ ชนชั้นกลาง นายทุน กลุ่มเขาวงกต กลุ่มก่อการร้าย กรรมกรบางกลุ่มและปัญญาชนส่วนใหญ่ เป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อโซเวียต ประชาชาติต่างๆ มีจุดหมายจำกัดเพียงอิสรภาพของตน แต่ฝ่ายขวาต้องการทำลายฝ่ายแดงและอาศัยกำลังพันธมิตรตะวันตกเข้ามาสนับสนุนและแทรกแซงอย่างไม่ให้เห็นจุดหมายชัดเจน พันธมิตรส่งกำลังเข้ารัสเซีย

เพื่อช่วยขบวนการท้องถิ่นต่อต้านโซเวียต กำลังพันธมิตรปิดล้อมรัสเซียมานานกว่าสามเดือน ไป แลนด์ ประกาศสงครามใน ค.ศ.1920 เพื่อเรียกร้องดินแดนจากโซเวียต ดูเหมือนว่าทุกฝ่ายจะ มุ่งหมายกำจัดระบอบคอมมิวนิสต์ให้สิ้นซากไป

นับตั้งแต่โซเวียตยึดอำนาจการปกครองรัสเซีย ฝ่ายต่อต้านก็เกิดขึ้น แต่เมื่อไม่ อาจรวมตัวกันอย่างเป็นทางการเป็นกลุ่มก้อนได้ ก็ไม่สามารถล้อมโซเวียตได้ อย่างกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐพยายาม นัดหยุดงานแต่ไม่สำเร็จ กลุ่มปฏิวัติสังคมนิยมพยายามจัดให้มีการต่อสู้ทางชนชั้นในหมู่บ้าน และ ยึดอำนาจในมอสโกเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1918 ก็ไม่สำเร็จ ขณะเดียวกันผู้บังคับการกองทหาร ส่วนท้องถิ่นได้ยึดเมืองซิมเบอร์กไว์ บอริส ชาวินกอฟมือก่อการร้ายตัวเฒ่า ก่อการขึ้นในตอน กลางภาคยุโรป ยึดเฮียโรสลาฟสบนฝั่งแม่น้ำโวลก้าได้ราวสองสัปดาห์ อย่างไรก็ตาม การสู้รบ ฝ่ายต่อต้านมีกำลังไม่พอสู้ กำลังคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะหน่วยซีก้าแข็งแกร่งอย่างยิ่ง สามารถปราบฝ่ายตรงข้ามได้โดยเฉพาะในภาคกลาง กลุ่มปฏิวัติสังคมนิยมใช้วิธีการร้ายและสังหารผู้นำ บอลเชวิกคนสำคัญหลายคน ได้แก่ หัวหน้าหน่วยซีก้าประจำเปโตรกราด เป็นต้น ในเดือน สิงหาคม ค.ศ.1918 เลนินถูกทำร้ายบาดเจ็บสาหัสด้วยเช่นกัน ก่อนหน้านั้นกลุ่มปฏิวัติสังคมนิ ยฝ่ายซ้ายได้สังหารทูตเยอรมัน ยังผลให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการทูตขึ้น การก่อการร้ายไม่มี ผลกระทบต่ออำนาจโซเวียต กลับทำให้รัฐบาลใช้วิธีแก้ส่ำอย่างโหดร้าย สร้างยุคที่น่าสยองกลัว อย่างแท้จริงขึ้น คือ มีการสังหารหมู่ "ศัตรูทางชนชั้น" จำนวนมหาศาลทีเดียว

กลุ่มต่อต้านการปฏิวัติในดินแดนรอบนอกของรัสเซียมีโอกาสดีที่มาก คอส แชกส์จัดตั้งรัฐบาลขึ้นปกครองแคว้นคอน คิวบัน เทเรคทางใต้และภาคตะวันออกเฉียงใต้²¹ ทัพอาสาสมัครทางใต้ของรัสเซีย(wild field) ปรากฏขึ้น จากการที่ นายพลอเล็กซีเยฟ(Gen. M. Alexeev) เสนอวิธีการแก้ได้รวบรวมสมัครพรรคพวกขึ้นในแคว้นตอนหลังจากที่บอลเช วิกยึดอำนาจ ต่อมานายพลคอร์นิลอฟเป็นผู้นำจนเสียชีวิตในการต่อสู้ นายพลเดนิกิน (Gen.A. Denikin) จึงเป็นผู้บัญชาการแทน กองทัพของอเล็กซีเยฟได้ชื่อว่ามีสมรรถภาพดีที่ สุดของฝ่ายขาว ทางภาคตะวันออกเฉียงบนฝั่งแม่น้ำโวลก้าที่ซามารา วิกเตอร์ เซอร์นอฟจัดตั้ง รัฐบาลขึ้นประกอบด้วยสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ส่วนที่อูราล และออเรนเบิร์ก กลุ่มคอส แชกส์สู้กับกำลังฝ่ายแดงที่มอสโกในเขตไซบีเรียตะวันตกที่เมืองออมส์ คณะไดเร็คทอรีแห่ง ชาวรัสเซียทั้งหมดตั้งขึ้นในเดือนกันยายน ค.ศ.1918 จากการประชุมพรรคการเมืองที่ต่อต้าน บอลเชวิกและรัฐบาลท้องถิ่น ต่อมาคณะนายทหารชุดอื่นนำโดยนายพลเรือเล็กชานเคอร์ โคลแซก(Admiral A. Kolchak) ยึดอำนาจจากคณะไดเร็คทอรี ในแดนไซบีเรียตะวันออกเฉียง เกรกอรี เซเมนอฟ ผู้บังคับการกองทหารคอสแซกส์แห่งทรานส์ไบคาลเลีย (Tranbaikalia) ปก ครองโดยมีญี่ปุ่นสนับสนุน มีรัฐบาลใหม่ปรากฏขึ้นหลายแห่งรวมทั้งที่ลาติวอสตอก ทางภาค

ตะวันออก กองพลน้อยชาวเช็กที่ต่อต้านบอลเชวิกมีจำนวนเพิ่มขึ้น ชาวเช็กซึ่งเดิมมีราว 40,000 คนเป็นทหารอาสาสมัครที่รัสเซียกวาดต้อนมา และได้ตกลงเข้าร่วมกองทัพแห่งจักรวรรดิรัสเซียโดยหวังว่าจะได้ตั้งรัฐอิสระชาวเช็กขึ้น ชาวเช็กวางแผนการรุกรบต่อสู้กับมหาอำนาจกลางสมัยเคอเรนสกีด้วย แต่เมื่อโซเวียตถอนตัวจากสงคราม กองพลน้อยชาวเช็กที่เหลือเพียง 40,000 นายนี้ก็ขอเคลื่อนกำลังไปยังแนวหน้าในฝรั่งเศส แต่กลับถูกส่งมาตั้งพลวอสตอก โดยทางรถไฟสายทรานส์ไซบีเรีย หน่วยแรกถึงในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1918 ระหว่างการเคลื่อนย้ายกำลังนี้ได้เกิดเหตุการณ์เมืองขึ้นตามลำดับและชาวเช็กตัดสินใจสนับสนุนขบวนการฝ่ายขาว ทูตเยอรมันในมอสโกบังคับให้ทร็อตสกีปลดอาวุธชาวเช็ก ทำให้ชาวเช็กเข้าใจว่าพวกตนกลายเป็นเชลยศึก จึงลุกฮือขึ้นยึดเส้นทางรถไฟตั้งแต่สะพานถึงพลวอสตอก และตั้งมั่นอยู่ที่ภาคตะวันออกและไซบีเรียทางภาคเหนือ นิโคลาส ไชคอฟสกี ปอปปูลิสต์เดิมจัดตั้งรัฐบาลขึ้นที่อาร์แซนเกล โดยกำลังของอังกฤษและฝรั่งเศสที่เข้ามาประจำอยู่สนับสนุนประชาชาติทางภาคตะวันตกจัดตั้งขบวนการชาตินิยมขึ้นหลายแห่ง และนายพลยูเดนิช (Gen. N. Iudenich) ตั้งกำลังที่เอสโทเนียคุกคามเบโตรกราดอยู่

เมื่อถึงฤดูร้อนของปี ค.ศ.1918 สงครามกลางเมืองก็เกิดขึ้น เริ่มต้นที่ฝ่ายขาวเป็นต่อ จากราวปลายเดือนมิถุนายน ถึงต้นกรกฎาคม กองทัพรัฐบาลที่ซามารา (กุกบีเซฟ) ยึดซิมเบอร์กัส คาซานและอุฟาได้ รัฐบาลโซเวียตจัดตั้งกองทัพแดงขึ้นตั้งแต่เดือนมกราคม เมื่อถึงเดือนสิงหาคม ก็มีกำลังแข็งแกร่งพอจะเผชิญกับมหันตภัยได้ ได้แก่ทัพโคลแซกที่ชาวเช็กสนับสนุน ทัพเดนิกินที่มีคอสมแซกส์ช่วยเหลือ โคลแซกเคลื่อนทัพจากไซบีเรียมายึดเปอร์มในเขตอูราลและเกือบถึงโวลก้าในวันที่ 16 กรกฎาคม บอลเชวิกท้องถิ่นปลงพระชนม์ซาร์นิโคลาสที่ 2 และพระราชวงศ์ที่เอคาเทรินเบิร์ก (สเวอร์ดลอฟ) ในอูราล ซึ่งเป็นที่คุมขังพระองค์ เมื่อทัพฝ่ายขาวจนจะถึงเมือง เดนิกินต่อสู้กับทัพแดงจนต้องล่าถอย แล้วบุกใหม่ ในฤดูใบไม้ผลิ ค.ศ. 1919 ปีกขาวของทัพเดนิกินเกือบจะเชื่อมต่อกับทัพของโคลแซกได้ แต่โคลแซกได้ถอยฉากไปก่อนอย่างน่าเสียดาย เดนิกินยึดอูเครนได้และมุ่งสู่มอสโก ในเดือนตุลาคมยึดได้โอเรลและเกือบถึงทูลา ซึ่งเป็นเมืองสำคัญทางใต้ของมอสโก ขณะนั้น ยูเดนิชเดินทัพจากเอสโทเนียไปยังเบโตรกราด ยึดกัทชินาที่ห่างจากเบโตรกราดเพียง 30 ไมล์ใต้และล้อมพุกโกโลไว้ ในวันที่ 16 ตุลาคม อาจกล่าวได้ว่าเบโตรกราดและมอสโกเกือบตกเป็นของฝ่ายขาว แต่กระแสลมได้เปลี่ยนทิศทาง กำลังของยูเดนิชเกิดเปลี่ยนแปลงเนื่องจากขาดเงินอุดหนุน โคลแซกที่ผู้นำฝ่ายขาวอื่น ๆ รับรองตำแหน่ง "ผู้ปกครองสูงสุดแห่งรัสเซีย" (The Supreme Ruler of Russia) ปรายช์ในปลายค.ศ.1919 ระหว่างที่กองทัพนายพลล่าถอยไปยังทะเลอาซอฟและโครเมีย ในปลายเดือนมีนาคม ค.ศ. 1920 สงครามโซเวียต-โพลได้เกิดขึ้น ผ่อนแรงให้กับทัพฝ่ายขาว

ทางใต้ นายพลแรงเกล (Gen. Baron Peter Wrangel) ผู้สามารถอย่างยิ่งสืบอำนาจต่อจากเคนิ
กิน ยึดแดนทางใต้กลับมาได้ส่วนหนึ่ง และตั้งมั่นในโครเมีย แต่เมื่อถึงช่วงปลายสมัยสงคราม
กับโปแลนด์ดูไบไม่ร่วง ทัพแดงทุ่มกำลังเต็มที่เข้าสู้รบกับกองกำลังทางใต้ การสู้รบดำเนินไป
อย่างขมขื่นยิ่งนัก แรงเกลนำกำลังทหารที่เหลืออยู่ประมาณ 150,000 นายหนีลงเรือพันธมิตร
ตะวันตกไปคอนสแตนติโนเปิลในกลางเดือนพฤศจิกายน ที่นั่นฝ่ายชาวที่อาร์แซนเกลถูก
ทำลาย ขบวนการต่อต้านการปฏิวัติของกลุ่มฝ่ายชาวพ่ายแพ้อย่างเด็ดขาดในปลายปี ค.ศ.
1920

สงครามกลางเมืองรัสเซียมีความยุ่งยากและซับซ้อน เนื่องจากพันธมิตรตะวัน
ตกเข้าแทรกแซงและต้องสู้รบกับชาวโปแลนด์ สงครามหมายถึงเอกราชของชาติเพราะประชากร
รัสเซียไม่ใช่ชาวเกรตรัสเซียทั้งหมด ประเทศพันธมิตรตะวันตกเข้าแทรกแซงสงครามกลาง
เมืองรัสเซีย ในค.ศ. 1918 มีถึง 14 ประเทศที่เข้ามาเกี่ยวพันในเหตุการณ์ พันธมิตรตะวัน
ตกได้รับความกระทบกระเทือนจากการที่โซเวียตยกเลิกพันธกรณีระหว่างรัสเซียกับพันธมิตร
และตกลงสัญญาสันติภาพกับเยอรมนี ซึ่งพันธมิตรไม่รับรองสัญญาและยืนยันให้มีแนวรบ
ตะวันออกต่อไป ฝรั่งเศสถึงกับเสนอให้ญี่ปุ่นส่งกองกำลังผ่านไซบีเรียมาสู้กับเยอรมนีซึ่ง
สหรัฐฯ คัดค้าน นอกจากนั้นพันธมิตรเป็นห่วงคลังสรรพาวุธที่รัสเซียซื้อจากสหรัฐฯ อังกฤษ
และญี่ปุ่นมาเก็บไว้ที่อาร์แซนเกลและเมอร์แมนส์ทางเหนือและที่วลาดีวอสตอก ญี่ปุ่นส่งกำลัง
ทัพเข้ารัสเซีย 60,000 นาย อังกฤษส่ง 40,000 นาย ฝรั่งเศสและกรีซประเทศละสองกองพล
สหรัฐฯ 10,000 นาย อิตาลีและประเทศอื่นๆ เว้นกรณีชาวเชคส่งกำลังเข้ารัสเซียพอเป็นพิธี
พันธมิตรเพียงต้องการป้องกันคลังอาวุธและอุตสาหกรรม ญี่ปุ่นต้องการโอกาสผจญประโยชน์ถ้า
รัสเซียพลาต และได้ยึดเซตรัสเซียในเกาะสะคะริน และไซบีเรียทางตะวันออกของทะเลสาบไบ
คาล ทัพสหรัฐฯ อังกฤษ และฝรั่งเศสกับกำลังของอิตาลีตามญี่ปุ่นเข้าไปในไซบีเรีย ขณะเดียว
กันกำลังของพันธมิตรส่วนอื่นขึ้นบกทางภาคยุโรปเหนือ และทางเมืองท่าคอนได้ที่ฝรั่งเศสยึด
ไว้ อังกฤษเคลื่อนกำลังเข้ายึดบาฏู บาตุม ศูนย์อุตสาหกรรมน้ำมันและสถานีขนส่งน้ำ
มันในทรานส์คอเคเซีย พันธมิตรแสดงท่าเป็นศัตรูของโซเวียตและปิดล้อมชายฝั่งโซเวียตตั้งแต่
ตุลาคม ค.ศ. 1919 ถึงมกราคม ค.ศ. 1920 และสนับสนุนช่วยเหลือฝ่ายชาวด้อยเสียบยอาวุธ
ยุทธโศภรณ์ แต่ก็เลียงไม่ทำการต่อสู้กับโซเวียตโดยตรง

เมื่อสงครามโลกยุติ ไม่จำเป็นต้องมีแนวรบไว้อีกต่อไป ตลอดช่วงฤดูหนาว
ปลาย ค.ศ. 1918-ต้นค.ศ. 1919 มีการเจรจาทางการทูตเรื่องรัสเซีย ประธานาธิบดีวูดโรว์
วิลสัน ประกาศ ณ ที่ประชุมสันติภาพกรุงปารีสในวันที่ 22 มกราคม ค.ศ. 1919 ชักชวนให้
ควบคุมด้านการทหารในรัสเซีย หมายถึงหลังจากประชุมที่เกาะปริงกิโปในทะเลมาร์ไมกแล้วก็

ถือว่ายุติการสู้รบในรัสเซีย และสัญญาว่าจะผ่อนคลายแรงกดดันจากฝ่ายตรงข้ามบอลเชวิก ภายในเขตที่บอลเชวิกครอบครองและเขตรอบนอก บอลเชวิกยอมรับข้อเสนอของวิลสัน ฝ่ายชาวเห็นว่าการประชุมครั้งนี้เป็นการสบประมาทฝ่ายชาวอย่างยิ่ง เพราะเท่ากับว่าประเทศพันธมิตรให้การรับรองรัฐบาลโซเวียตโดยอ้อม พันธมิตรถอนกำลังกลับใน ค.ศ.1920 เว้นแต่ ญี่ปุ่นที่ยังประจำอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจนถึงค.ศ.1922 และในบางส่วนของเกาะสะคะรินจนถึง ค.ศ.1925

โซเวียตทำสงครามกับโปแลนด์ ตั้งแต่ปลายเดือนเมษายน ถึงกลางเดือนตุลาคม ค.ศ.1920 โปแลนด์แสดงท่าทีเป็นศัตรูต่อโซเวียตตั้งแต่ได้รับเอกราชโดยเรียกร่องอุเคเรน ตะวันตกและรัสเซียชาวด้านตะวันตก ซึ่งโปแลนด์ถือว่าเป็นของตนแต่ดั้งเดิม แม้ว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในดินแดนนั้นๆจะไม่ใช่คนชาติโปแลนด์ก็ตาม จอมพลโจเซฟ พิลซุดสกี (Marshal J. Pilsudskii) บุกอุเคเรนเพื่อจัดตั้งเกรตโปแลนด์และยึดเคียฟได้ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1920 โปแลนด์ในยกแรก แต่ต่อมานายพลมิกคาเอล ตุคาเชฟสกี (Gen. Michael Tukhachevskii) นำทัพแดงตีโต้กลับได้และบุกทะลวงจนเกือบถึงกรุงวอร์ซอ ชาวโปแลนด์กำลังทัพแดงไว้ได้โดยอาศัยสินเชื่อกับฝรั่งเศสและเสบียงอาวุธของพันธมิตร จนที่สุดทั้งสองฝ่ายยอมเจรจาเพื่อยุติสงคราม ตกลงในสนธิสัญญาริกา (Treaty of Riga) วันที่ 18 มีนาคม ค.ศ.1921 โปแลนด์ได้ดินแดนหลายแห่งตามที่ต้องการ มีการกำหนดแนวพรมแดนใหม่ ห่างจากเส้นกำหนดเขตที่อาศัยของเชื้อชาติไปทางตะวันออกเฉียงเหนือพอสมควรแต่ก็เป็นโดยประมาณ ซึ่งพันธมิตรก็เห็นชอบด้วยและเรียกแนวนี้ว่าแนวเคอร์ซอน (Curzon Line)

สงครามคอมมิวนิสต์

สงครามคอมมิวนิสต์เริ่มขึ้นเมื่อมีสงครามกลางเมืองคือตั้งแต่ฤดูร้อน ค.ศ. 1918 หลังจากยึดอำนาจได้ บอลเชวิกประกาศกฎปฏิภาณวินัยกิจการอุตสาหกรรมทั้งหมด จนถึงวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ.1918 ได้ยึดอุตสาหกรรมเหมืองแร่ การหลอมโลหะ ไฟฟ้า สิ่งทอ การแปรรูปไม้ ยาสูบ เรซิน แก้ว เครื่องถ้วยชาม เครื่องหนัง ซีเมนต์ โรงงานพลังไอน้ำ สาธารณูปโภค การรถไฟภาคเอกชนและอุตสาหกรรมขนาดเล็กเป็นของรัฐหมด รัฐจัดการค้าภาคเอกชน นำวิธีบังคับใช้แรงงานและระบบปันส่วนมาใช้ อาหารและสิ่งจำเป็นต่างๆ แจกจ่ายเพียงให้พอแก่การดำรงชีวิตเท่านั้น บอลเชวิกจัดกลุ่มประชากรในเมืองและลำดับความสำคัญในการให้สิทธิรับปันส่วน กลุ่มแรกคือสมาชิกบอลเชวิกและกรรมกรเป็นพวกที่ต้องเลี้ยงดูให้ดีที่สุด รองลงมาคือเจ้าหน้าที่รัฐ กลุ่มที่สามคือช่างฝีมือและพวกช่างงาน รัฐบาลไม่เอาใจใส่กลุ่มที่ไม่สร้างผลผลิต การปันส่วนอาหารโดยประมาณคือขนมปังราวครึ่งปอนด์ต่อวัน การซื้อ

อาหารทำได้ยากนอกจากรับปันส่วน ไม่มีบัตรปันส่วนคืออดตาย บัตรปันส่วนจึงเป็นใบอนุญาตให้มีชีวิตอยู่ได้นั่นเอง ประชากรเมืองจึงอยู่ในเงื้อมมือของบอลเชวิค

ระบบปันส่วนเป็นเรื่องยุ่งยาก แรกคือต้องเรียกเก็บอาหารจากหมู่บ้าน ชาวนาไม่ยอมร่วมมือกับรัฐบาลตั้งแต่สมัยรัฐบาลเฉพาะกาลแล้ว เพราะรัฐบาลไม่สามารถหาสินค้าอุตสาหกรรมมาจำหน่ายแลกเปลี่ยนได้ /หรือไม่สามารถตอบแทนผลผลิตของพวกเขาด้วยกระแสวิกฤตที่มั่นคงได้ รัฐบาลโซเวียตยังไม่สามารถตอบแทนชาวนาชาวไร่ได้เช่นกัน กฎชุกกียิตที่คืนให้แก่ชาวนาชาวไร่ในวันที่ 8 พฤศจิกายน เป็นเพียงประกาศเจตนาที่ส่งผลเพียงเล็กน้อย ชาวนาชาวไร่ยึดที่ดินเอาเองจากเจ้าของเดิมเรียบร้อยแล้ว รัฐบาลประกาศเวนคืนที่ดินทั้งหมดในประเทศเข้าเป็นของรัฐ ในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1918 ผู้ที่จะใช้ที่ดินได้คือผู้ที่ลงแรงเพาะปลูกในที่ดินนั้นเท่านั้น แต่ชาวนาชาวไร่ก็มองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับตอบแทนผลผลิตของตนน้อยเหลือเกิน เพราะรัฐยอมถือประโยชน์ส่วนของรัฐและเศรษฐกิจก็ตกต่ำเสียหายอยู่ ในสงครามกลางเมือง รัฐบาลประสบปัญหาการจัดหาอาหารมาเลี้ยงกองทัพและประชากรในเมือง สาเหตุหนึ่งเกิดจากกองทัพของฝ่ายชาวยุโรปครองมณฑลที่เป็นแหล่งผลิตอาหารสำคัญ จึงจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับชาวนาชาวไร่ โดยออกประกาศเรียกเก็บอาหารทั่วประเทศจากชาวนาชาวไร่ ชาวนาชาวไร่เก็บผลผลิตไว้เพียงส่วนน้อยพอยังชีพ และหว่านเพาะต่อไปเท่านั้น ชาวนาชาวไร่ไม่ยอมร่วมมือและต่อต้าน รัฐบาลจึงต้องใช้กำลังรุนแรง จากคอป สเวอร์ดลอฟ (J. Sverdlov) เสนอวิธีแยกหมู่บ้านออกเป็นสองค่าย โดยปลุกปั่นยุบชวานายากจนให้ต่อต้านชาวนาที่มั่งมี บอลเชวิคประณามชาวนาชาวไร่ที่มั่งมี (Kulaki) และสนับสนุนให้ก่อตั้งคณะกรรมการผู้ยากจน (Kombedy) ขึ้น (ชวานาจน คือผู้ไม่มีวัวควายและยุ่งฉาง) เรดการ์ดและซีก้าร่วมมือกับคณะกรรมการผู้ยากจนยึดผลิตผลเกษตรและทุกสิ่งที่เหลือกินเหลือใช้จากกูลักและชวานาระดับกลาง (Seredniaki) แม้ว่ารัฐบาลจะจ่ายค่าตอบแทนให้ในเวลาต่อมา และเงินกระตานั้นเกือบไม่มีค่าเลย การใช้ชวานาจนจัดการยึดพืชผลและสิ่งของเหลือกินเหลือใช้จากชาวนารวยได้ผลเป็นอย่างดี วิธีการนี้ยังช่วยปลุกฝังเมล็ดพันธุ์การต่อสู้ทางชนชั้นตามลัทธิคอมมิวนิสต์ให้เจริญเติบโตได้เป็นอย่างดีด้วย²² เสบียงอาหารที่เก็บได้คือที่เหลือรอดจากที่ชาวนาชาวไร่ชุกซ่อนหรือขายในตลาดมืดหรือที่นำไปต้มวอดก้าหรือทำลายทิ้งเสีย ซึ่งเจ้าหน้าที่จะขนลงเรือล่องไปขึ้นตามเมืองต่างๆ แต่มาตรการแก้ปัญหาขาดแคลนอาหารเลี้ยงคนเมืองได้สร้างปัญหาขึ้น ชาวนาชาวไร่จับอาวุธเข้าต่อสู้กับเจ้าหน้าที่รัฐบาลอย่างดุเดือด ดังนี้สมัยนี้ลัทธิคอมมิวนิสต์ ลัทธิทหาร และการต่อสู้ที่รุนแรงไม่ราชื้อแก่กันได้ดำเนินไปอย่างสุดเหวี่ยงทีเดียว

ปัญหาประชาชาติ

ในช่วงสงครามกลางเมือง รัฐบาลได้เผชิญปัญหาประชาชาติต่างๆ ภายในรัสเซีย ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง ตั้งแต่ ค.ศ.1917 ฟินแลนด์ แลตเวีย ลิทัวเนีย และรัสเซียขาว ได้ประกาศเอกราช เอสโทเนีย อุเครน โปแลนด์ประกาศเอกราชใน ค.ศ.1918 สหพันธ์ทรานส์คอเคเชียยุบรวมเข้ากับอาเซอร์ไบจาน อาร์มีเนียและจอร์เจีย รัฐบาลโซเวียตเคยประกาศให้ประชาชาติต่างๆ ได้กำหนดทางเดินของตนเอง แต่ต่อมากลางคืนกลับกลายเป็นว่าขบวนการกู้เอกราชของชาติต่างๆ นั้นคือกลุ่มชนชั้นกลางที่ต่อต้านการปฏิวัติ ชาติที่ได้เอกราชแล้วอย่าง ฟินน์ เอสโทเนีย แลตเวีย ลิทัวเนียและโปแลนด์ยื่นเอกราชของตนต่อไปได้แต่กลับต้องต่อสู้กับรัฐบาลคอมมิวนิสต์ในชาติตน ไม่นานกองทัพแดงและรัฐบาลคอมมิวนิสต์ท้องถิ่นก็ช่วงชิงเอกราชของชาติเหล่านั้นให้กลับมาขึ้นกับโซเวียตได้ เว้นแต่โปแลนด์และลิทัวเนีย ตัวอย่างเช่น อุเครนราดา (Rada) และสำนักเลขาธิการใหญ่จัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนอุเครนขึ้น เมื่อรัฐบาลเฉพาะกาลที่เปโตรกราดสิ้นอำนาจ โซเวียตให้การรับรองจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1918 กองทัพแดงได้บุกล้มอำนาจราดาและสถาปนาอำนาจการปกครองของโซเวียตขึ้นแทนที่ กรีกอรี เปียตาคอฟ ผู้นำบอลเชวิกอุเครนเผยแพร่ทัศนะของพรรคว่า “โดยทั่วไปต้องไม่สนับสนุนชาวอุเครนเพราะการเคลื่อนไหวของพวกเขาเป็นอุปสรรคต่อชนชั้นแรงงาน รัสเซียอยู่ไม่ได้ ถ้าไม่มีอุตสาหกรรมน้ำตาลของอุเครน เช่นเดียวกับเรื่องถ่านหิน(คอนบาส) ธัญพืช(แนวป่าดำ) เป็นต้น...”²³ ทรัพยากรของดินแดนภาคตะวันตกทำให้เลนินใช้นโยบายอ้อมขอม คือสนับสนุนให้ชาติต่างๆ ได้ปกครองตนเอง แต่ขณะเดียวกันก็ยื่นยื่นเอกภาพของโซเวียตรัสเซียด้วย สตาลินได้ประกาศหลักการของบอลเชวิกเรื่องการกำหนดทางเดินของตนเองว่าจำกัดเฉพาะ “ผู้ใช้แรงงาน” ไม่รวมชนชั้นกลางและปัญญาชน อิศรภาพของชาติจึงเป็นไป “ตามที่ประชากรแรงงานเรียกร้อง” เท่านั้น ความจริงคือบอลเชวิกส่วนท้องถิ่นขึ้นตรงต่อมอสโก เมื่อแรกที่เยอรมนีล้มรัฐบาลท้องถิ่นโซเวียต ได้ยอมรับราดา แต่แล้วกลับตั้งรัฐบาลหุ่นขึ้น ปอล สโกโรปัดสกี (P. Skoropadsky) ฝ่ายขวาขึ้นปกครอง เมื่อเยอรมนีถอนทัพ คณะไตรศกของราดาล้มรัฐบาลของสโกโรปัดสกีในเดือนธันวาคม ค.ศ.1918 แล้วกองทัพของเดนิกินก็มาขับคณะไตรศกออกไป เมื่อถึงฤดูใบไม้ร่วง ค.ศ.1919 ทัพเดนิกินจากไป โซเวียตก็ฟื้นอำนาจในอุเครนใหม่ คณะไตรศกก็ร่วมกับชาวโปแลนด์ต่อสู้กับโซเวียต แต่แล้วโปแลนด์ก็ตกลงยุติสงครามกับโซเวียตและแบ่งอุเครนกัน ชาวอุเครนต่างสนับสนุนขบวนการและร่วมต่อสู้ในกองทัพหลายฝ่าย ซึ่งรวมทั้งกองกำลังของชาวนาชาวไร่ที่นิยมอนาธิปไตย อุเครนมีความแตกแยกทางการเมืองแม้แต่กลุ่มผู้ลี้ภัยก็แบ่งพวกกัน จึงไม่อาจกู้เอกราชได้

กลุ่มชนชาติทางใต้และตะวันออกเฉียงใต้ของรัสเซียในภาคยุโรป หลายแห่งเพิ่งเข้าร่วมในจักรวรรดิรัสเซียในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 นี้เอง ที่ประกาศเอกราชได้แก่ สาธารณรัฐคาตโครเมีย สาธารณรัฐทรานส์คอเคเชียแห่งจอร์เจีย อาร์มีเนียและอาเซอร์ไบจาน สาธารณรัฐบาสกีร์ สาธารณรัฐเคอร์กีซ และสาธารณรัฐโคคันท์ รัฐเอมิเรตส์แห่งโบคาราและคีวาและรัฐอื่นๆ แต่เมื่อผลประโยชน์ของกลุ่มภายในขัดกัน สงครามกลางเมืองเกิดขึ้น ต่างชาติได้แก่ตุรกี เยอรมนีและอังกฤษ เป็นต้นได้เข้าไปมีบทบาทอย่างสำคัญ รัฐบาลเมนเชวิกแห่งจอร์เจียปกครองได้อย่างมั่นคงมีประสิทธิภาพ แต่ไม่ว่าประชาชนจะนิยมและสนับสนุนมากเท่าใด ที่สุดแล้วก็ต้องพ่ายกองกำลังโซเวียตที่เป็นภาคีกับคอมมิวนิสต์ท้องถิ่น รัฐบาลสาธารณรัฐจอร์เจียหมดอำนาจใน ค.ศ.1921 เป็นเครื่องหมายของการสิ้นสุดขบวนการกู้เอกราชของชาติต่างๆ นี้ แม้ว่ากองกำลังพื้นเมืองในเอเชียกลาง(ตุรกีสถาน) "บาสมาชี" (Basmachi) จะไม่ยอมแพ้จนถึง ค.ศ.1926

ผู้สังเกตการณ์ในช่วงสมัยสงครามกลางเมืองน้อยรายที่จะบอกว่าบอลเชวิกได้ชัยชนะอย่างแท้จริงรวมทั้งเรื่องขบวนการกู้เอกราชของชาติต่างๆ สงครามกับโปแลนด์และเรื่องพันธมิตรเข้าแทรกแซงกิจการในรัสเซีย แต่สำหรับโซเวียต ในช่วงปีแรกที่ปกครองประเทศ จะเป็นตำนานการยุทธของคอมมิวนิสต์ที่เล่าขานสืบต่อกัน มีความรุ่งโรจน์เจิดจ้าอย่างที่แม้สงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ไม่อาจลบบังรังสีได้ หากไม่คำนึงถึงมนตราแห่งลัทธินิวกษัตริย์หรือความเป็นมนุษย์กายสิทธิ์ของนักรบฝ่ายแดงแล้ว จะเห็นว่าเรื่องที่พันธมิตรตะวันตกเข้าแทรกแซงและโซเวียตเน้นเหลือเกินว่าเป็นความพยายามร่วมมือกันขจัดระบอบคอมมิวนิสต์นั้น แท้จริงแล้วพันธมิตรไม่หมายมุ่งกระทำต่อรัสเซียถึงขั้นนั้น พันมิตรช่วยฝ่ายขาวไม่เต็มทีนัก ฮาเวอและเสเปียงที่ให้ไม่ช่วยให้ชนะได้อย่างแน่นอน แต่การเข้าแทรกแซงกลับให้โอกาสฝ่ายแดงได้ชื่อว่าเป็นผู้พิทักษ์บ้านเกิดเมืองนอนจากต่างชาติ เมื่อสงครามโลกยุติลง ทหารและกลาซีในกองทัพพันธมิตรเหนื่อยล้าและต้องการกลับบ้าน และไม่เห็นเหตุผลที่จะเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในรัสเซีย ทหารเรือฝรั่งเศสได้ก่อการจลาจลในกองทัพที่ทะเลดำ ประสิทธิภาพของหน่วยทหารอเมริกันลดลงเพราะไม่ได้พัก พรรคแรงงานอังกฤษและกลุ่มอื่นๆ แสดงความไม่พอใจที่อังกฤษเข้าแทรกแซงรัสเซีย อังกฤษและฝรั่งเศสประเมินสถานการณ์ในรัสเซียต่างกัน ปฏิบัติการของพันธมิตรตะวันตกจึงขาดระเบียบและขาดเอกภาพ พันมิตรแบ่งเขตปริมณฑลอิทธิพลโดยใช้แม่น้ำดอนเป็นเส้นแบ่งอย่างหยاب อังกฤษนั้นไม่ใช้ปฏิบัติการทางทหารโดยไม่จำเป็นและจำกัดตนอยู่เฉพาะภายในเขตยึดครองทรานส์คอเคเชีย ฝ่ายพันธมิตรได้ความรู้ที่ผิดพลาด การบริหารจึงไม่ให้ผลที่ดี ชาวโปลเซียอีกที่รู้ว่าตนต้องการอะไรและได้ประโยชน์นั้นจากสงคราม ชนชาติต่างๆ ไม่ได้คิดทำลายระบบโซเวียตในโซเวียตรัสเซีย ขบวนการกู้เอกราชใน

จักรวรรดิมีจุดหมายเพียงเรื่องโนดินแดนของตน แต่พวกเขาไม่เข้มแข็งพอ โซเวียตจึงจัดการได้โดยง่าย ตามต้องการ เพียงเพิกถอนสัญญาที่ให้ไว้แต่แรก เช่นกรณีอูเครนและสาธารณรัฐทรานส์คอเคเชีย

กองกำลังของฝ่ายขาวไม่เป็นภัยคุกคามฝ่ายแดงให้ถึงกับหมดอำนาจลงได้ ปัญหาอยู่ที่ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถประนีประนอมกันได้ กองกำลังฝ่ายขาวมีจำนวนมากเป็นระเบียบได้สัดส่วนตามจำนวนของนายทหาร และมีความกล้าหาญ อย่างไรก็ตามก็ตีฝ่ายแดงมีข้อได้เปรียบหลายประการทำให้ผลปรากฏเป็นฝ่ายได้ชัยชนะอย่างเด็ดขาด นอกเหนือจากผู้นำมีความสามารถ กองทัพและพรรคมีวินัยอย่างสูง รู้จักใช้วิธีโฆษณาปลุกระดมอย่างชาญฉลาด และใช้นโยบายยึดหยุ่นกับประชาชาติที่ปกครองตนเองแล้ว โซเวียตยังกุมหัวใจของรัสเซียไว้คือกองทัพแดงอยู่ในชัยภูมิมิส่วนกลางตามเมืองใหญ่ซึ่งหมายรวมถึงมอสโกและเปโตรกราดครองแดนที่ประชากรส่วนใหญ่อาศัย ซึ่งเป็นเขตอุตสาหกรรม มีเสบียงอาวุธยุทธโปกรณ์จำนวนมากซึ่งเตรียมไว้สำหรับใช้ในสงครามโลกครั้งที่ 1 เหนือกว่าฝ่ายขาวอย่างมาก กำลังของฝ่ายขาวมากกว่าและได้พันธมิตรสนับสนุนแต่ทัพแดงเกาะกลุ่มเป็นก้อนอยู่ข้างในขณะที่ยฝ่ายขาวต้องเดินอยู่ข้างนอก เอกภาพของฝ่ายแดงมีความสำคัญมาก ความสมัคสมานเหนียวแน่นเกิดจากสายการบังคับบัญชาที่มีสายเดียว แต่ฝ่ายขาวต่อสู้อย่างไม่ประสานกัน สภาพภูมิศาสตร์และการเมืองก็เป็นเหตุอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้ฝ่ายขาวไม่มีเอกภาพ สิ่งที่เป็นอันเดียวกันประการเดียวของฝ่ายขาวคือความคิดต่อต้านบอลเชวิกโดยไม่มีความร่วมมือวางแผนการ นอกจากนั้นฝ่ายขาวไม่สามารถตกลงกับชาติต่างๆ ที่ไม่ใช่ชาวรัสเซีย ทำให้เกิดความอ่อนแอทางการเมือง นายพลฝ่ายขาวถือเป็นเรื่องปกติที่จะให้ “รัสเซียเป็นหนึ่งใน แบ่งแยกไม่ได้” และแสดงปฏิกริยาต่อต้านการแบ่งแยก นายพลเดนิกินกลายเป็นคู่ปรับกับชาวอูเครนและมีมาตรการทำหลายภาษาและโรงเรียนของชาวอูเครน นายพลยูเดนิชไม่ยอมให้สัญญากับชาวเอสโทเนียว่าจะให้เอกราช ทำให้ฐานทัพฝ่ายขาวในเอสโทเนียอ่อนแอลง ชาติต่างๆ พากันเอาใจออกห่างจากฝ่ายขาวและก้าวออกไปในเงื้อมมือของบอลเชวิกในที่สุด

ความคิดเห็นของชาวรัสเซียเกี่ยวกับสงครามกลางเมืองส่งผลต่อสงครามกลางเมืองในบั้นปลาย กลุ่มชนชั้นสูง ชนชั้นกลางเข้าข้างฝ่ายขาว กรรมกรซึ่งเว้นบางกลุ่มเข้าข้างฝ่ายแดง ชาวนาชาวไร่ซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่ของประเทศกลับมีท่าทีต่างออกไปคือห่างเหินและยิ่งกว่าระแวงระวัง ชาวนาชาวไร่จำนวนมากเกลียดชังทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าฝ่ายขาวหรือฝ่ายแดงก็ไม่ต่างกันคือบังคับเกณฑ์แรงงาน เรียกเก็บผลผลิต ขู่มิให้อภัย โหดร้ายได้พอกัน เพียงแต่หน่วยซีก้าทำได้อย่างเป็นระบบกว่าเท่านั้น ในหลายเขตจึงเกิดกองกำลังชาวนาชาวไร่ที่พยายามจัดตั้งรัฐบาลของตนขึ้น บางครั้งเรียกกันว่ารัฐบาลเขียวและโจมตีกองทหารของทั้งสองฝ่าย ชาวนา

ชาวไร่ทั่วไปเป็นพวกที่คาดหวังได้ยาก เต็มหวุ่นซ่ายเต็มหวุ่นชว แล้วแต่โอกาส นอกจากนั้น พวกเขาได้ยึดที่ดินทรัพย์สินของขุนนางสุภาพชนหลังการปฏิวัติแล้ว และพวกเขาก็มีความคิดที่จะให้หรือพื้นระเบียนเก่ามาใช้อีกซึ่งทำให้ชาวนาชาวไร่ตามหมู่บ้านหวาดกลัวและเกลียดชังฝ่ายชาวและหากกล่าวโดยรวมพวกเขาจะเลือกฝ่ายแดงมากกว่า